

OPETUSHALLITUS
UTBILDNINGSSTYRELSEN

SELVITYS VIITTOMAKIELEN SISÄLTYTTÄMISESTÄ YLEISIIN KIELITUTKINTOIHIN

© Opetushallitus ja tekijät

Raportit ja selvitykset 2012:9

ISBN 978-952-13-5107-5 (pdf)

ISSN-L 1798-8918

ISSN 1798-8926 (verkkajulkaisu)

Taitto: Edita Prima Oy

www.oph.fi/julkaisut

SISÄLTÖ

Esipuhe	4
1 Johdanto	5
2 Säädöksiä ja selvityksiä	7
3 Yleiset kielitutkinnot	10
3.1 Yleisten kielitutkintojen käytännön toteutus	10
3.2 Yleisten kielitutkintojen aihealueet ja kielenkäyttötarkoitukset	11
3.3 Yleisten kielitutkintojen neljä osakoetta	12
3.3.1 Puheen ymmärtämisen osakoe	13
3.3.2 Puhumisen osakoe	13
3.3.3 Tekstin ymmärtämisen osakoe	14
3.3.4 Kirjoittamisen osakoe	15
4 Viittomakielen taidon arviointi	18
4.1 Kuurojen Liiton järjestämät tentit	18
4.1.1 A-tason tentti	19
4.1.2 K-tason tentti	20
4.1.3 Viittomakielisille henkilöille suunnattu K-tason tentti	21
4.1.4 Maahanmuuttajien viittomakielen taidon arviointi	21
4.2 Muiden kuin Kuurojen Liiton järjestämät tentit	22
4.3 Viittomakielen taidon arvioiminen muissa Euroopan maissa	23
5 Suomalainen viittomakieli ja Yleiset kielitutkinnot	25
5.1 Perusteluita suomalaisen viittomakielen sisällyttämiseksi Yleisiin kielitutkintoihin	25
5.2 Edellytykset suomalaisen viittomakielen liittämiseksi Yleisiin kielitutkintoihin	27
5.3 Tutkinnon järjestämispaikat	28
5.4 Viittomakielen tutkinnon toteutus	28
5.4.1 Tutkinnon ohjeet	29
5.4.2 Osakokeet	29
5.4.3 Tehtävätyypit	30
5.4.4 Tekstityypit ja aihealueet	33
5.5 Laatijat, arvioijat ja haastattelijat	34
5.6 Arvio viittomakielen tutkinnon osallistujamäärästä	35
5.7 Arvio tutkinnon kustannuksista	36
6 Tiivistelmä	37
Liitteet	39
Liite 1 Yleiseurooppalainen kielten taitotasosteikko	39
Liite 2 Aihealueet	40
Liite 3 Kielenkäyttötarkoitukset	44
Liite 4 Kustannusarvio	46
Lähteet	47

Esipuhe

Tämän selvityksen tavoitteena on yksilöidä ne toimenpiteet, jotka toteuttamalla suomalainen viittomakieli voitaisiin sisällyttää yleisten kielitutkintojen tutkintojärjestelmään. Selvitys on laadittu Opetushallituksen toimeksiannosta Kuurojen kansanopistossa. Aikaa selvityksen kokoamiseen varattiin vuosi 2011.

Selvityksen laadinnan tueksi perustettiin tukiryhmä, jonka puheenjohtajana toimi yksikön päällikkö, opetusneuvos Leena Nissilä (Opetushallitus) ja jäsenenä kehittämisjohtaja Kaisa Alanne (Kuurojen Liitto ry), rehtori Timo Heinola (Kuurojen kansanopisto), viittomakielen tulkki amk Päivi Mäntylä (äidinkielisten edustaja) 1.10.2011 asti, tohtori Päivi Rainò (Humanistinen ammattikorkeakoulu), Pia Taalas (äidinkielisten edustaja) 1.10.2011 alkaen, professori Ritva Takkinen (Jyväskylän yliopisto), yleisten kielitutkintojen koordinaattori Mirja Tarnanen 1.8. asti (Jyväskylän yliopisto), tutkija Sari Ahola 1.8. alkaen (Jyväskylän yliopisto) ja viittomakieliyksikön päällikkö Pirkko Selin-Grönlund (Kuurojen Liitto ry). Selvityksen on kirjoittanut opettaja Riitta Vivolin-Karén (Kuurojen kansanopisto). Tukiryhmä kokoontui yhteensä 5 kertaa, joista kaksi oli sähköpostikokouksia.

Tukiryhmä päätyi esittämään, että viittomakielelle tulisi laatia yksikielinen testi suomen kielen tutkinnon tapaan. Näin viittomakielen tutkinto soveltuisi sekä kuurojen maahanmuuttajien että kuulevien suomalaisten tai muuten suomen kieltä hallitsevien kuulevien viittomakielen taidon mittaamiseen. Tämä selvitys on tehty työryhmän näkemyksen mukaisesti, ja koskee siten yksikielisen viittomakielen tutkinnon järjestelyjä.

Selvityksen alussa luodaan lyhyt historiakatsaus (luku 1), jonka jälkeen esitellään ne säädökset, joiden nojalla järjestetään yleisiä kielitutkintoja ja suomalaisen viittomakielen tenttejä sekä viimeisimmät selvitykset, jotka liittyvät viittomakielen asemaan maassamme (luku 2). Sen jälkeen käsitellään yleisiä kielitutkintoja, niiden pohjalla olevaa kielitaitovaatimusta ja tutkintojen rakennetta (luku 3). Tämän jälkeen on vuorossa yhteenveto siitä, miten viittomakielen taitoa on mitattu ja mitataan Suomessa sekä lyhyt katsaus Euroopan tilanteeseen (luku 4). Sitten on vuorossa näkemys siitä, miten suomalainen viittomakieli olisi sovitettavissa yleisten kielitutkintojen kieleksi sekä tutkinnon että arvioijakoulutuksen osalta ja arvio kuluista (luku 5). Viimeiseen lukuun on koottu tiiviisti yhteen työryhmän ehdotukset tarvittavista toimenpiteistä (luku 6).

Helsingissä 13.1.2012

Leena Nissilä

Sari Ahola

Kaisa Alanne

Timo Heinola

Päivi Rainò

Pia Taalas

Ritva Takkinen

Pirkko Selin-Grönlund

Riitta Vivolin-Karén

1 Johdanto

Viittomakielen aseman parantumisen myötä kysyntä viittomakielen opetusta kohtaan alkoi kasvaa maassamme 1960 – 70 lukujen vaihteessa. Aluksi ajateltiin, että etenkin kuulevat eivät voi oppia kuurojen käyttämää ns. ´varsinaista´ viittomakieltä vaan heille tuli opettaa jotain muuta. Alkoi aikakausi, jota voisi luonnehtia *viittomakielen suomenkielistämisen aikakaudeksi*. Viittomakielen opetuksessa tämä tarkoitti sitä, että opetettiin yksittäisiä viittomia, joista muodostettiin lauseita suomen kielen kielioppia noudattaen.

Opetuksen kysynnän kasvaessa Kuurojen Liitto käynnisti viittomakielen opettajien koulutuksen. Ensimmäiset viittomakielen opettajakurssit pidettiin kesällä 1974. Kurssit kestivät noin viisi päivää ja ne oli suunnattu viittomakielen opetusta jo antaneille henkilöille. Kurseille osallistui sekä kuuroja että kuulevia viittomakielen opetusta tekeviä henkilöitä. Vuodesta 2004 alkaen on voinut opiskella viittomakielen aineenopettajaksi Jyväskylän yliopistossa.

Idea viittomakielen tenttien järjestämisestä syntyi opetusministeriön perustamassa työryhmässä 1970-luvun puolivälissä. Päädyttiin kaksiportaiseen tenttijärjestelmään, jossa viittomakielen alkeistaitoa mitattaisiin A-tason tentillä ja keskitason taitoa K-tason tentillä. Ensimmäiset tentit järjestettiin vuonna 1977. Tenttien tavoitteena oli testata ´varsinaisen´ viittomakielen taitoa eli tenttien pyrkimyksenä oli päästä irti viittomakielen suomenkielistämisestä. Tenttien järjestämisestä vastasi ja vastaa edelleen Kuurojen Liitto ry. Kuurojen Liitto on myös alusta alkaen kutsunut järjestämiään viittomakielen taitoa arvioivia tutkintoja *tenteiksi* ja siksi myös tässä selvityksessä niistä käytetään termiä tentti eikä tutkinto.

Siirryttäessä 2000-luvulle Kuurojen Liitto teki ensimmäisen yrityksen viittomakielen tenttitoiminnan siirtämisestä yleisten kielitutkintojen piiriin, sillä kielitaidon mittaamisen ei nähty enää kuuluvan kansalaisjärjestön toimialaan. Aika ei kuitenkaan vielä tuolloin ollut kypsä. Koska valtakunnalliselle viittomakielen taidon arvioinnille oli aivan ilmeinen tarve, Kuurojen Liitto katsoi, ettei se voisi luopua tenttien järjestämisestä ennen kuin löytyisi uusi järjestäjätaho. (Vivolin-Karén, 2002.)

Lainsäädäntöön 2000-luvulla tulleet muutokset edellyttävät muutosta myös viittomakielen tutkintotoimintaan. Viittomakielen tutkinnot on tähän asti kohdistettu pääsääntöisesti viittomakieltä vieraana kielenä opiskeleville kuuleville suomalaisille, nyt uutena suurena ryhmänä mukaan ovat tulleet kuurot maahanmuuttajat ja heidän kielitaitonsa arvioiminen (Kansalaisuuslaki 579/2011). Kesällä 2011 hyväksytty hallitusohjelma edellyttää, että kehitetään viittomakielisten oikeuksien toteutumista (s. 25) ja että kiinnitetään erityistä huomiota viittomakielen asemaan yhtenä kansallisen kielivarannon kehittämisen kohteena (s. 32).

Parhaiten näihin uusiin vaatimuksiin vastataan liittämällä suomalainen viittomakieli yhdeksi yleisten kielitutkintojen kieleksi ja laatimalla suomalaisesta viittomakielisestä yksikielinen kielitutkinto aluksi perus- ja keskitasolle ja myöhemmin myös ylimmälle tasolle. Yksikielinen tutkinto palvelisi sekä kuurojen maahanmuuttajien että kuurojen ja kuulevien suomalaisten tarpeita. Viittomakielen liittäminen yhdeksi kielitutkintokieleksi olisi merkittävä parannus sekä viittomakielen että viittomakielisten asemaan ja vastaisi siten osaltaan hallitusohjelman vaatimuksiin.

Suomessa käytetään sekä suomalaista että suomenruotsalaista viittomakieltä. Suomenruotsalaista viittomakieltä on tutkittu erittäin vähän eikä siitä ole ollut käytössä valtakunnallista tutkintoa suomalaisen viittomakielen A- ja K-tason tenttien tapaan. Tämä selvitys kohdistuu ainoastaan suomalaiseen viittomakieleen.

2 Säädöksiä ja selvityksiä

Yleisillä kielitutkinnoilla tarkoitetaan kielitaidon hankkimistavasta riippumatonta toiminnallisen kielitaidon osoittamiseksi järjestettyä tutkintoa (laki yleisistä kielitutkinnoista 964/2004, 1 §).

Yleisten kielitutkintojen tarpeellisuus nojaa *kansalaisuuslakiin* (579/2011), jonka 13 § määrää kansalaisuuden saamiselle seuraavat kielitaitovaatimukset:

”6) hänellä [hakijalla] on suomen tai ruotsin kielen tyydyttävä suullinen ja kirjallinen taito tai näiden sijasta vastaavan tasoinen suomalaisen tai suomenruotsalaisen viittomakielen taito (*kielitaitoedellytys*).”

Kielitaito voidaan osoittaa muun muassa suorittamalla tutkinto yleisten kielitutkintojen taitotasolla kolme (579/2011, 17§). Kansalaisuushakemukseen on liitettävä 17 §:ssä tarkoitettu selvitys hakijan kielitaidosta (579/2011, 45 §), jollaiseksi katsotaan mm. todistus yleisten kielitutkintojen keskitason tutkinnon suorittamisesta.

Laki yleisistä kielitutkinnoista (964/2004, 2 §, 3 §, 6 §) antaa Opetushallituksen tehtäväksi vastata tutkintojärjestelmästä, tutkintokielistä, tutkinnon kehittämisestä, tutkinnossa käytettävistä testeistä ja tutkintojen valvonnasta. Tehtävän täyttämiseksi Opetushallitus asettaa viideksi vuodeksi kerrallaan kielitutkintotoimikunnan. Lisäksi Opetushallitus voi tehdä yleisten kielitutkintojen laatimiseen ja arviointiin liittyviä sopimuksia korkeakoulujen kanssa.

Opetushallitus on tehnyt sopimuksen kielitutkintojen käytännön toteutuksesta Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskuksen (Solkin) kanssa. Solki käytännössä vastaa mm. tutkintojen organisoinnista, arvioinnin toteutuksesta ja arvioijakoulutuksesta.

Kielitutkintoja voivat järjestää erilaiset oppilaitokset, rekisteröidyt yhteisöt ja säätiöt, joilla on riittävä asiantuntemus sekä mahdollisuus tarjota asianmukaiset tilat, laitteet ja henkilöstö. Opetushallitus tekee em. tahojen kanssa sopimuksen järjestämisoikeudesta enintään viiden vuoden määräajaksi kerrallaan. Järjestämisessä huomioidaan alueellinen tasavertaisuus. (964/2004, 4 §)

Lisäksi Opetushallitus on velvollinen pitämään yllä rekisteriä yleisten kielitutkintojen arviointiin osallistuvista henkilöistä. Rekisterin tavoitteena on turvata arvioinnin yhdenmukaisuus. Arvioija merkitään rekisteriin viiden vuoden ajaksi ja merkintä voidaan uusida, mikäli henkilö edelleen täyttää arvioijalle asetetut vaatimukset. (964/2004, 8 §)

Tarkemmin yleisten kielitutkintojen järjestämisestä säädetään *asetuksessa yleisistä kielitutkinnoista* (1163/2004 ja 1109/2011) Asetuksen 2 § määrää Opetushallituksen nimeämään tutkintotoimikunnan, jonka tehtävänä on:

- 1) tehdä aloitteita tutkintojärjestelmän kehittämiseksi;
- 2) käsitellä valmistavasti yleisten kielitutkintojen perusteet;
- 3) käsitellä asiat, jotka koskevat uusien kielten liittämistä järjestelmään tai siitä poistamista; ja
- 4) käsitellä asiat, jotka liittyvät tutkinnoissa käytettäviin testeihin.

Asetuksen 5 § määrittelee yleisten kielitutkintojen sisältävän neljä osakoetta, jotka ovat

- 1) puheen ymmärtäminen
- 2) puhuminen
- 3) tekstin ymmärtäminen
- 4) kirjoittaminen

1. joulukuuta 2011 voimaan astunut asetusuudistus (1109/2011) pudotti viiden osakokeen eli rakenteiden ja sanaston osaamista mittaavan osakokeen pois. Samalla arviointi muuttui siten, että kaikkien osakokeiden perusteella laskettu kielitutkinnon yleistasoarvio poistui ja tutkintotodistuksesta näkyy erikseen kunkin osakokeen arvosana.

Kielitutkintojen arvioijista tulee pitää rekisteriä (7 §), johon pääsy edellyttää:

”Arvioijarekisteriin merkittävältä vaaditaan yliopiston tai ammattikorkeakoulun asianomaisen kielen opettajalta vaadittu kelpoisuus tai ylempi korkeakoulututkinto sekä Opetushallituksen hyväksymä arvioijakoulutus.

Lisäksi perus- ja keskitason tutkintojen arvioijalta vaaditaan tutkintoon sisältyvänä tai erikseen suoritettuna vähintään perus- ja aineopinnot tai vastaavat opinnot sekä ylimmän tason tutkintojen arvioijalta vähintään syventävät opinnot tai vastaavat opinnot tutkintokielellä.

Erityisestä syystä rekisteriin voidaan merkitä myös se, jolla on arvioitava tutkintokieli äidinkielenään, korkeakoulututkinto, hyvä perehtyneisyys arvioitavan kielen opetuksesta ja kielitaidon testauksesta sekä Opetushallituksen hyväksymä arvioijakoulutus.”

Vuonna 1995 toteutetussa perusoikeusuudistuksessa perustuslain 17 §:ään lisättiin maininta viittomakielisten oikeuksista käyttää omaa kieltään, ja että nämä oikeudet tulee turvata lailla. Suomen perustuslain uudistus astui kokonaisuudessaan voimaan vuonna 2000. (Suomen perustuslaki 731/1999.)

Valtioneuvoston asetus kielilain täytäntöönpanosta (433/2004) velvoittaa valtioneuvoston antamaan kertomuksen kielilain soveltamista myös viittomakielen osalta. *Valtioneuvoston kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2009* tuo esiin viittomakielisen viestinnän parantuneet mahdollisuudet. Toisaalta kertomuksesta käy ilmi myös se, että viittomakieliset nähdään päätöksenteossa edelleen vammaisryhmänä eikä yhtenä maamme kieli- ja kulttuuriryhmänä, mikä ehkä osaltaan on vaikuttanut siihen, että etenkin mahdollisuus saada viranomaistiedotteita viittomakielellä on hyvin satunnaista. Kertomus painottaakin, että poliittisessa päätöksenteossa ja lainsäädäntötyössä viittomakielen ja viittomakielisten asemaan tulee kiinnittää erityistä huomiota. (<http://www.om.fi/1236880953561>)

Oikeusministeriön mietintö *Viittomakielisten kielelliset oikeudet 24/2011* toteaa, että *Kansalaisuuslakiin (359/2003)* tehty uudistus merkitsi sitä, että jatkossa kuurojen maahanmuuttajien kansalaisuutta hakiessaan tulee osoittaa kielitaitonsa suomalaisesta viittomakielestä. Vaatimus kahden kielen taidosta eli viittomakielen ohella vaatimus suomen / ruotsin kielen suullisen ja kirjallisen taidon hallinnasta poistui. (359/2003, 13 § 6 k). Mietinnön mukaan uudistus käynnisti Opetushallituksessa prosessin, jonka tavoitteena on saada viittomakieli mukaan yleiseen kielitutkintojärjestelmään, jotta kielitaidon osoittaminen lain edellyttämällä tavalla olisi mahdollista. (<http://www.om.fi/1302672090988>)

Uusimpaan *ballitusohjelmaan (2011)* on viittomakielen osalta kirjattu seuraavaa: ”Kehitetään viittomakielisten oikeuksien toteutumista ja selvitetään mahdollisuus säätää viittomakielilaki.”

Evangelisluterilaisessa kirkossa *kuurojenpapin viran johtosäännön* mukaan kuurojenpapeilta edellytetään viittomakielen taitoa. Johtosäännön mukaan taito tulee todistaa Kuurojen Liiton K-tason tentin tutkintotodistuksella. K-tason tentti esitellään luvussa 4.

Yhteenvetona voidaan todeta, että viranomaistaholla viittomakieli ja viittomakielisten asema kieli- ja kulttuuriryhmänä tunnustetaan. Viranomaisilta myös edellytetään toimia viittomakielen ja viittomakielisten oikeuksien toteutumiseksi. Yhtenä yksityiskohtana viittomakielisten oikeuksien asemasta voidaan nostaa kuurojen maahanmuuttajien asema. Kuuroilta maahanmuuttajilta edellytetään suomessa käytetyn viittomakielen osaamista ja taidon todistamista virallisella tutkintotodistuksella vaikka toistaiseksi viittomakieleltä edelleen puuttuu muiden kielten kanssa yhteismitallinen ja auktorisoitu kielitutkinto. Viittomakielen liittäminen yhdeksi Yleisten kielitutkintojen kieleksi olisi osa viittomakielisten yhdenvertaisten oikeuksien toteutumista maassamme. Samalla kielitutkinto tukisi viittomakieltä vieraana kielenä opiskelevien kuulevien mahdollisuutta osoittaa kielitaitonsa viittomakielen osalta.

3 Yleiset kielitutkinnot

Yleisten kielitutkintojen viitekehyksenä on 6-portainen *Yleiseurooppalainen kielten taitotasoasteikko*. (kts. myös www.oph.fi) Taitotasoasteikko on sovellettavissa tutkinnon lisäksi esimerkiksi työnantajien (millaista kielitaitoa tietty työtehtävä edellyttää) ja koulutuksen suunnittelijoiden (opetussuunnitelman laadinnan tukena) käyttöön. Lisäksi taitotasoasteikko auttaa tutkinnon suorittajia asettamaan tavoitteensa kielitaidon hallintaan. Taitotasoasteikko on liitteessä 1.

3.1 Yleisten kielitutkintojen käytännön toteutus

Yleisten kielitutkintojen käytännön toteutuksesta vastaa Jyväskylän yliopiston Soveltavan kielentutkimuksen keskus (Solki). Solki myös järjestää koulutusta kaikille niille henkilöille, jotka toimivat kielitutkintojen laatijoina, haastattelijoina tai arvioijina. Solki kutsuu laatijat laatijatiimiin. Haastattelijaj- ja arvioijakoulutukseen haku on julkista ja tehtävään haetaan lähettämällä Solkille kopio tutkintotodistuksesta ja ansioluettelo.

Laatijat vastaavat tutkintotehtävien laadinnassa yhdessä kunkin kielen laadintaryhmän kanssa Solkista tulevien toimeksiantojen pohjalta. Solki valitsee laatijat sillä perusteella, millaista jäsentä kyseisen tutkintokielen laatijatiimi tarvitsee. Laatijatiimit ovat toimineet tutkintojärjestelmän alusta asti ja niihin valitaan henkilöt ammatti- ja kielitaidon perusteella. Laatijatiimien kokoonpano vaihtelee kielittäin. Tavallisesti laatijat ovat arvioijakoulutuksen käyneitä henkilöitä, joille yleisten kielitutkintojen taitotasot, arviointiperiaatteet ja kielitaitokäsitys ovat jo ennalta tuttuja.

Haastattelijat ovat pääsääntöisesti tutkintokieltä äidinkielenään puhuvia kieltenopetuksen ammattilaisia, perustason tutkinnoissa haastattelijaj voi olla myös ei-äidinkielinen, mikäli hänellä on tutkinnon kielestä suoritettuna syventävät opinnot sekä kokemusta haastattelukielen opettamisesta. Haastattelijajan tehtävänä on tarjota tutkinnon suorittajalle luonteva tapa osoittaa kielitaitonsa taso keskustelunomaisessa tilanteessa.

Arvioijat ovat yleisten kielitutkintojen tehtävään kouluttamia ammattilaisia, joiden kelpoisuus on määrätty asetuksessa (1109/2011). Arvioijakoulutukseen hyväksyttävällä tulee em. asetuksen mukaan olla yliopiston tai ammattikorkeakoulun asianomaisen kielen opettajalta vaadittu kelpoisuus tai ylempi korkeakoulututkinto. Lisäksi perus- ja keskitason tutkintojen arvioijalta vaaditaan tutkintoon sisältyvänä tai erikseen suoritettuna vähintään perus- ja aineopinnot tai vastaavat opinnot sekä ylimmän tason tutkintojen arvioijalta vähintään syventävät opinnot tai vastaavat opinnot tutkintokielessä. Erityisestä syystä arvioijakoulutukseen voidaan merkitä myös henkilö, jolla on arvioitava tutkintokieli äidinkielenään, korkeakoulututkinto, hyvä perehtyneisyys arvioitavan kielen opetuksesta ja kielitaidon testa-

uksesta. Opetushallitus hyväksyy arvioijat ylläpitämäänsä rekisteriin sen jälkeen, kun Solki on heidät kouluttanut ja ehdottanut arvioijan tehtävään. Merkintä säilyy rekisterissä viisi vuotta kerrallaan. Arvioijat kokoontuvat kunkin tutkintokerran jälkeen arviointitilaisuuteen, jonka aikana kaikki tutkintokerran suoritukset arvioidaan järjestelmältä tulevien ohjeiden ja arviointiperiaatteiden mukaan.

Yleisten kielitutkintojen piiriin kuuluu tällä hetkellä yhdeksän kieltä: englanti, espanja, italia, ranska, ruotsi, saame, saksa, suomi ja venäjä. Tutkinnon voi suorittaa kolmella tasolla: perus-, keski- ja ylimmällä tasolla. Italian kielestä voi suorittaa vain perus- ja keskitason tutkinnon. (<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/yki>)

Suomen ja ruotsin kielen tutkinnot ovat yksikielisiä. Näiden lisäksi myös englannin ylimmän tason tutkinto on yksikielinen. Yksikielinen tutkinto tarkoittaa sitä, että tehtävänanto ja tehtävät ovat kohdekielellä. Muiden kielten tutkinnot ovat kaksikielisiä, joka puolestaan tarkoittaa sitä, että tehtävänannot ja vastauskieli on yleensä suomi tai ruotsi.

Tutkintoja järjestetään 1-4 kertaa vuodessa tutkintokielestä ja -tasosta riippuen. Suomen keskitason tutkintoja järjestetään neljä kertaa vuodessa suuren osallistujamäärän vuoksi. Suomen muita tutkintotasoja (perus- ja ylin taso), ruotsin ja englannin tutkintoja järjestetään kaksi kertaa vuodessa, keväällä ja syksyllä. Muiden kielten tutkintoja järjestetään kerran vuodessa joko keväällä tai syksyllä. Tutkintoja järjestetään eri puolilla Suomea.

3.2 Yleisten kielitutkintojen aihealueet ja kielenkäyttötarkoitukset

Kaikilla kolmella tutkintotasolla (perus-, keski- ja ylin taso) kielen käytön aihealueet ja kielenkäyttötarkoitukset ovat samat. Eri tutkintotasojen väliset erot näkyvät vaatimustasossa, jota testiin osallistujalta edellytetään.

Perustasolla on tärkeää, että kielenkäyttäjä tai tutkintoon osallistuva pystyy viestimään kaikkein tavallisimmissa kielenkäyttötilanteissa kuten esimerkiksi kaupassa, postissa ja kahvilassa. Perustasolla riittää, että kielenkäyttäjä tai testiin osallistuja pystyy vähintään nimeämään lyhyesti perusilmauksia ja fraaseja käyttäen aihealueeseen liittyviä asioista ja esineitä.

Keskitasolla edellytetään perustasoa luontevampaa ja paremmin tilanteeseen sopivaa ilmaisua. Keskitasolla aihealueeseen liittyviä asioita tulee kyetä ilmaisemaan perusteellisemmin ja vivahteikkaammin sekä selviämään puolivirallisissa työ- ja arkielämän tilanteissa itsenäisesti. Kohdekielellä tulee kyetä ymmärtämään ja ilmaisemaan laajempia kokonaisuuksia yleisellä tasolla.

Ylimmällä tasolla vaaditaan tehokasta ja luontevaa tilanteen ja tarkoituksen mukaista ilmaisua laajemmin ja syvällisemmin kuin kahdella alemmalla tutkin-

totasolla. Lisäksi edellytetään, että kykenee edustamaan virallisissa tilanteissa työpaikkaansa tai maataan tai kantamaan vastuuta isommasta joukosta ihmisiä. Kohdekielellä tulee kyetä ymmärtämään ja ilmaisemaan asioita edellisiä tasoja abstraktimmin/käsitteellisemmin vertaillen ja analysoiden, kuitenkin siten, että toimitaan edelleen yleistiedon eikä erityisosaamisen varassa.

Tutkintoon sisältyvät aihealueet ovat seuraavat:

- Minä ja taustani
- Koti ja asuminen
- Kauppa ja palvelut
- Kulttuuri
- Matkustaminen
- Terveys ja hyvinvointi
- Työ
- Ympäristö
- Yhteiskunta

Eri aihealueiden sisällöt on esitelty tarkemmin liitteessä 2.

Kielitutkinnon keskeiset kielenkäyttötarkoitukset ovat:

- Tietojen antaminen, selostaminen ja kysyminen
- Mieli- ja asenteiden ilmaiseminen
- Tunteiden ilmaiseminen ja kysyminen
- Asioiden hoitaminen
- Sosiaalisten käytänteiden ja normien mukaan toimiminen
- Viestinnän säätely

Keskeiset kielenkäyttötarkoitukset on esitelty tarkemmin liitteessä 3.

3.3 Yleisten kielitutkintojen neljä osakoetta

Kunkin kielen tutkinto sisältää yleisen kielitutkintolain asetuksen (1109/2011 5§) määrittelemät neljä osakoetta, jotka ovat

- 1) puheen ymmärtäminen
- 2) puhuminen
- 3) tekstin ymmärtäminen
- 4) kirjoittaminen

Kunkin osakokeen haastavuus sanaston, käsiteltävien aihepiirien ja kielenkäyttötarkoitusten osalta mukautetaan eri tutkintotasolle sopiviksi. Luvun loppuun on koottu yhteen taulukkomuotoon osakokeet ja niiden teksti- ja tehtävätyypit (taulukko 1).

3.3.1 Puheen ymmärtämisen osakoe

Puheen ymmärtämisen osakoe sisältää 3 - 5 tehtävää, jotka voivat olla viestejä, ilmoituksia, kuulutuksia, uutisia, tiedoituksia, mainoksia, keskusteluja tai haastatteluja eri aiheista. Perus- ja keskitasolla puhekatkelmat kuunnellaan pääsääntöisesti kaksi kertaa ja mahdollisesti vielä jaoteltuna osiin. Ylimmällä tasolla on tehtäviä, joissa puhekatkelma kuunnellaan vain yhden kerran.

Tehtävätyyppejä puheen ymmärtämisen osakokeessa on yhteensä viisi:

- 1) **Monivalintatehtävät**, joissa tehtävät sisältävä kysymyksen ja 3 vastausvaihtoehtoa, joista vain yksi on oikein.
- 2) **Oikein-väärin-tehtävät**, joissa kuullun perusteella on pääteltävä, ovatko väittämät oikein vai väärin.
- 3) **Avoimet kysymykset**, joissa kuullun perusteella vastataan kysymyksiin. Osaan kysymyksistä voi vastata lyhyesti, osaan täytyy vastata vähän enemmän.
- 4) **Täydennystehtävät**, joissa kuullusta tekstistä on jätetty pois joitakin sisällön kannalta keskeisiä kohtia. Aukot täydennetään sanatarkasti kuullun perusteella.
- 5) **Tiivistelmä**, jossa tuotetaan lyhennelmä kuultavasta tekstistä suomeksi. Tiivistelmän tulee keskittyä tekstin pääasioiden ja niiden välisten suhteiden esittämiseen. Se laaditaan joko ns. ranskalaisin viivoin tai yhtenäisenä tekstinä.

3.3.2 Puhumisen osakoe

Puhumisen osakoe sisältää 4 eripituista tehtävää ja suoritus tallennetaan arviointia varten.

Tehtävätyyppejä perus- ja keskitasolla on neljä:

- 1) **Kertominen**, jossa 1 minuutin valmistautumisajan jälkeen testiin osallistujan tulee tuottaa 1½ minuuttia puhetta kohdekielellä tehtävävihkossa annetusta aiheesta. Aihe liittyy kiinteästi testiin osallistujaan itseensä.
- 2) **Keskustelu**, joka on simuloitu keskustelu studiossa. Testin suorittajan tulee reagoida nauhalta tulevaan repliikkiin tehtävävihkossa annettujen vihjeiden mukaisesti. Keskustelussa on 4-7 repliikkiä.
- 3) **Tilannetehtävät**, joissa tulee reagoida melko nopeasti vihjeiden avulla. Lyhyitä tilanteita on 5-6 kappaletta, ja niiden aiheet ja funktiot vaihtelevat.
- 4) **Puheenvuoro**, jossa testiin osallistuja valitsee tehtävävihkon kahdesta mielpideaiheesta toisen, josta hänen tulee tuottaa puhetta 2 minuuttia. Valmistautumisaika on 2 minuuttia.

Perustasolla suomen ja ruotsin kielen tutkintoihin sisältyy myös **kasvokkain keskustelu** haastattelijan kanssa. Lisäksi suomen kielen perustason tutkinnon tehtävätyypit eroavat muiden kielten tutkinnoista: suomen kielen perustason tutkinnossa on esittelytehtävä, kertomistehtävä ja puheenvuoro. Ylimmän tason puhumisen osakoe on kaksiosainen: **studio-osa** ja **haastattelu**.

Studio-osan tehtävätyyppejä on kolme:

- 1) **Kertominen**, jossa 1 minuutin valmistautumisajan jälkeen testiin osallistujan tulee tuottaa 1½ minuuttia puhetta kohdekielellä tehtävävihkossa annetusta aiheesta. Aihe liittyy kiinteästi testiin osallistujaan itseensä.
- 2) **Tilannetehtävät**, joissa tulee reagoida melko nopeasti vihjeiden avulla. Lyhyitä tilanteita on 5-6 kappaletta, ja niiden aiheet ja funktiot vaihtelevat.
- 3) **Puheenvuoro**, jossa puhutaan tehtävävihkossa annetusta aiheesta 2 minuuttia, valmistelu-aika on 2 minuuttia.

Haastatteluosa suoritetaan kasvokkain haastattelijan kanssa. Haastattelu sisältää kaksi keskustelua, yhteensä noin 15 minuuttia. Tehtävätyyppejä on kaksi:

- 1) **Aineistopohjainen keskustelutehtävä**, jossa keskustellaan aiheesta haastattelijan antaman aineiston pohjalta, joka voi olla esimerkiksi taulukko tai graafinen esitys. Ennen keskustelua osallistujalla on aikaa tutustua aineistoon.
- 2) **Mielipidetehtävät**, joissa osallistujalle annetaan ennen haastatteluosan alkua kyselylomake, jonka hän täyttää etukäteen ja jossa kysytään hänen mielipidettään joistakin asioista. Haastatteltava valitsee itse kaksi aiheetta, joista hän haluaa puhua.

Osakokeiden teksti- ja tehtävätyypit on koottu taulukkoon 1.

3.3.3 Tekstin ymmärtämisen osakoe

Tekstin ymmärtämisen osakokeessa käytettäviä tekstityyppejä ovat mm. kirje, viesti, ilmoitus, mainos, uutinen, asiateksti ja kertomus. Perustason testissä tekstit ovat lyhyehköjä ja sanastoltaan melko helppoja. Keskitasolla osa teksteistä on pitempiä ja sanastoltaan monipuolisempia. Ylimmän tason testissä on yleensä yksi pitkäkö teksti ja useita lyhyempiä tekstejä.

Ensisijaisena tehtävätyypinä on sisältökysymyksiin vastaaminen. Kysymykset on laadittu niin, että vastaaminen ei perustu vain yksittäisten sanojen ymmärtämiseen vaan kysymykset kohdistetaan kullekin tekstityypille sopivaan asiaan, esim. mainoksesta voidaan kysyä tuotteen erityisominaisuuksia tai kauppaehtoja, uutisista taas aiheita ja keskeistä sisältöä. Ylemmällä tasolla tekstin ymmärtämistä voidaan sisältökysymysten lisäksi testata tiivistelmän kirjoittamisella.

Tekstin ymmärtämisen tehtävätyyppejä on kaikkiaan kuusi:

- 1) **Monivalintatehtävät**, jotka sisältävät kysymyksen ja 3 vastausvaihtoehtoa, joista vain yksi on oikein. Kysymysten määrä vaihtelee tekstin pituuden mukaan.
- 2) **Oikein-väärin-tehtävät**, joissa tulee päätellä, ovatko tekstiin perustuvat väittämät oikein vai väärin. Väittämien määrä vaihtelee tekstin pituuden mukaan.
- 3) **Avoimet kysymykset**, joissa vastataan tekstistä tehtyihin kysymyksiin. Osaan kysymyksistä voi vastata lyhyesti, ja osaan täytyy vastata vähän enemmän.
- 4) **Täydennystehtävät**, joissa on kaksi tekstiä, joista toinen perustuu ensimmäiseen. Jälkimmäisestä tekstistä on jätetty pois joitakin keskeisiä kohtia. Aukot täydennetään ensimmäisen tekstin perusteella.

- 5) **Käännöstehtävät**, joissa käännetään suomeksi vieraskielisessä tekstissä esiintyviä sanoja, ilmauksia tai kokonaisia lauseita.
- 6) **Tiivistelmä**, jossa tuotetaan lyhennelmä annetusta pitkästä tekstistä. Tiivistelmän tulee keskittyä lähtötekstin pääasioiden ja niiden välisten suhteiden esittämiseen. Se laaditaan joko ns. ranskalaisin viivoin tai yhtenäisenä teksti.

Eri tutkintotasoilla käytetään seuraavia tehtävätyyppejä:

- *Perustasolla* käytetään kolmea tehtävätyyppiä: Monivalintatehtäviä, Oikein-väärin-tehtäviä ja Avoimia kysymyksiä.
- *Keskitasolla* käytetään neljää tehtävätyyppiä: Monivalintatehtäviä, Oikein-Väärin-tehtäviä, Avoimet kysymyksiä ja Täydennystehtäviä.
- *Ylimmällä* tasolla käytetään neljää tehtävätyyppiä: Monivalintatehtäviä, Oikein-väärin-tehtäviä, Avoimia kysymyksiä ja Täydennystehtäviä.

3.3.4 Kirjoittamisen osakoe

Kirjoittamisen osakoe sisältää kolme erityyppistä tehtävää, jotka voivat olla esimerkiksi:

- kortin tai viestin kirjoittamista (tuttavallinen teksti)
- vähän pidempien tekstien kuten kirjeiden kirjoittamista (virallisempi teksti)
- mielipidekirjoitusten kirjoittamista.

Tehtävätyyppejä on kahta tyyppiä:

- 1) **Ohjatut** tehtävät, joka on yleisin kirjoittamisen osakokeen tehtävätyyppi. Tehtävän ohjeessa kerrotaan, kenelle kirjoitetaan ja millaisessa tilanteessa. Tehtävässä voi olla kirjoitelman sisältöä koskevia ohjeita sekä oheismateriaalia.
- 2) **Otsikkopohjaiset** tehtävät, jossa annetaan kaksi otsikkoa tai väittämää. Niistä valitaan yksi, josta kirjoitetaan.

Taulukko 1: Yleisten kielitutkintojen osakokeiden teksti- ja tehtävätyypit

Osakoe	Tekstityyppi	Tehtävätyyppi
Puheen ymmärtämisen osakoe	Sisältää 3-5 tehtävää eri aiheista: <ul style="list-style-type: none"> – viestejä – ilmoituksia – kuulutuksia – uutisia – tiedotuksia – mainoksia – keskusteluja – haastatteluja 	Perus- ja keskitasolla pääsääntöisesti: <ul style="list-style-type: none"> – monivalintatehtävät – oikein-väärin-tehtävät – avoimet kysymykset
Puhumisen osakoe	Osakoe sisältää puheen tuottamista eri aiheista, 4 eripituista tehtävää. Perus- ja keskitasolla: <ul style="list-style-type: none"> – kertominen – keskustelu – tilannetehtävä – puheenvuoro Lisäksi perustasolla: <ul style="list-style-type: none"> – keskustelu kasvokkain Ylimmällä tasolla: <ul style="list-style-type: none"> – kertominen – tilannetehtävä – puheenvuoro – haastattelu (aineistopohjainen & mielipide) 	
Tekstin ymmärtämisen osakoe	Tekstityyppejä ovat mm. <ul style="list-style-type: none"> – kirje – viesti – ilmoitus – mainos – uutinen – asiateksti – kertomus <i>Perustasolla</i> tekstit ovat lyhyehköjä ja sanastoltaan helppoja. <i>Keskitasolla</i> osa teksteistä pidempiä ja sanastoltaan monipuolisempia. <i>Ylimmällä</i> tasolla yleensä yksi pitkäkö teksti ja useita lyhyempiä tekstejä.	Pääsääntöisesti käytetään neljää tehtävätyyppiä: <ul style="list-style-type: none"> – monivalintatehtävät – oikein-väärin-tehtävät – avoimet kysymykset – täydennystehtävät
Kirjoittamisen osakoe	Kolme erityyppistä tehtävää, jotka voivat olla: <ul style="list-style-type: none"> – kortin tai viestin kirjoittaminen – kirjeen kirjoittaminen – mielipidekirjoituksen kirjoittaminen 	Ohjatut tehtävät (yleisin) <ul style="list-style-type: none"> – ohjeita ja oheismateriaalia kirjoittamisen tueksi – Otsikkopohjainen tehtävä – annetaan otsikko tai väittäjä, josta tulee kirjoittaa

Erot eri tutkintotasolla näkyvät tutkintoon osallistuvalla asetetussa vaatimustasossa sillä sekä tutkinnon käsittelemät aihealueet että kielenkäyttötarkoitukset ovat samat kaikilla kolmella tutkintotasolla. Tehtävätyypit (monivalintatehtävät, oikein-väärin-tehtävät, avoimet kysymykset) ovat myös samoja kaikilla tutkintotasolla. Tekstin ymmärtämisen osakokeessa käytetään myös täydennystehtäviä.

4 Viittomakielen taidon arviointi

Tarve arvioida viittomakielen taitoa suuntautuu kahtaalle: taitoa tulisi voida arvioida sekä toisena ja vieraana kielenä (L2) opiskelevien keskuudessa että viittomakieltä äidinkielenä käyttävien parissa (L1). Määriteltäessä sitä, ketkä opiskelevat suomalaista viittomakieltä toisena tai vieraana kielenä tulee kuurojen maahanmuuttajien ja kuulevien opiskelijoiden lisäksi huomioida myös ne syntyperäiset suomalaiset kuurojen ryhmän jäsenet, jotka omaksuvat suomalaisen viittomakielen toiseksi tai vieraan kielekseen. Tällä tarkoitetaan niitä henkilöitä, jotka sisäkorvaistutteen myötä käyttävät ensisijaisesti puhuttua kieltä (suomea/ruotsia), mutta jotka joissakin tilanteissa tarvitsevat visuaalista, esimerkiksi viittoma(kielistä) tukea viestinnässään. Jotta voidaan adekvaatisti määritellä tällaisten henkilöiden kielelliset mahdollisuudet hyödyntää viittomakielen tulkkauspalveluja, saattaa olla tarpeen arvioida heidän viittomakielen taitotasonsa.

Suomessa viittomakielen tenttitoiminta käynnistyi 1970-luvun alkupuolella yhtä aikaa viittomakielen opetuksen kanssa. Missään maassa ei toistaiseksi ole käytetty Yleiseurooppalaista taitotasoasteikkoa viittomakielen taidon arvioinnin viitekehystenä. Pääasiassa tutkinnot on rakennettu arvioimaan tietyn opinto-ohjelman tai -kokonaisuuden tuloksellisuutta. Opetuksesta riippumatonta, valtakunnallista ja yksikielistä viittomakielen tutkintoa ei näyttäisi olevan käytössä vielä missään Euroopan maassa. Eri maiden viittomakielen taitoa arvioivat tutkinnot on pääasiassa suunnattu kuuleville aikuisopiskelijoille, joille viittomakieli on toisen tai vieraan kielen asemassa. Euroopassa on ollut joitakin kokeiluja, joissa on rakennettu kuuroille lapsille tai kuuroille maahanmuuttajille suunnattuja viittomakielen taitoa arvioivia tutkintoja.

4.1 Kuurojen Liiton järjestämät tentit

Suomessa viittomakielen taidon arvioinnista on vastannut Kuurojen Liitto ry. Se on järjestänyt viittomakielen taitoa arvioivia tenttejä vuodesta 1977 alkaen. Idea tenttien järjestämisestä syntyi opetusministeriön perustamassa työryhmässä vuosien 1976 – 1977 aikana. Arviointi pohjautui silloin kuurojen pappina toimineen Eino Savisaaren luoman viittomakielen taitotasokuvaukseen. Tenttijärjestelmästä tehtiin kaksiportainen: A-tason tentti arvioi viittomakielen alkeistaitoa ja K-tason tentti viittomakielen keskitason taitoa. Tenttien rakenne ja sisältö koetaan jo varsin vanhentuneeksi. Tenttejä järjestävä Kuurojen Liitto kokee, ettei sen rooliin kansalaisjärjestönä enää kuulu kielitaidon arvioimiseksi järjestettävien valtakunnallisten tutkintojen suunnittelu ja toteuttaminen ja siksi se on luopumassa A- ja K-tason tenttien järjestämisestä.

4.1.1 A-tason tentti

A-tason tentti koostuu kolmesta osasta: *ymmärtämisosio, tuottamisosio ja keskusteluosio*.

Ymmärtämisosiossa tenttiin osallistuvalle näytetään kahdeksan viittomakielistä lausetta videolta. Kukin lause näytetään kahteen kertaan, jonka jälkeen osallistujan tulee kääntää lause suomeksi ja kirjoittaa käännös vastauslomakkeeseen. Kustakin lauseesta voi saada korkeintaan kaksi pistettä, pisteitä annetaan puolen pisteen tarkkuudella. Siten ymmärtämisosion maksimipistemäärä on 16 pistettä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota siihen, onko osallistuja ymmärtänyt lauseen sisällöllisesti oikein. Kirjoitusvirheet tai lauseen muotoilu eivät vaikuta pistemäärään.

Tuottamisosiossa tenttiin osallistuva saa paperilla kahdeksan suomenkielistä lausetta, jotka hänen tulee kääntää ja viittoja viittomakielellä. Kääntämiseen ja harjoitteluun on varattu aikaa 10 minuuttia, jonka jälkeen osallistuja viitto lauseet tentin vastaanottajalle. Harjoittelussa ei saa olla mukana sanakirjaa tai muuta materiaalia. Tuotos kuvataan ja arviointi tehdään tallenteesta. Kustakin lauseesta voi saada korkeintaan kaksi pistettä, pisteitä annetaan puolen pisteen tarkkuudella. Siten tuottamisosion maksimipistemäärä on 16 pistettä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota viittomavalintoihin, viittomien suoritustapaan ja tilankäyttöön.

Keskusteluosio päättää A-tason tentin. Keskusteluosiossa tentin vastaanottajat kyselevät tenttiin osallistuvalla helpohkoja osallistujaan itseensä ja hänen arkipäiväänsä liittyviä asioita. Maksimipistemäärä on 8 pistettä. Arvioinnissa kiinnitetään huomiota keskustelun ja viittomisen sujuvuuteen.

Koko tentin maksimipistemäärä on 40 pistettä. Hyväksytyt suorituksen alaraja on 24 pistettä eli 60 % maksimipistemäärästä. A-tason tentin edellyttämästä kielitaidosta tai tentin arviointikriteereistä ei ole laadittu tarkempaa kuvausta. Kuurojen Liitto on järjestänyt vuosittain 5 - 8 A-tason tenttiä, osallistujia on ollut 45 - 85 henkilöä / vuosi. Tenttejä on järjestetty eri puolilla Suomea.

4.1.2 K-tason tentti

Kuurojen Liiton K-tason tentin suorittaminen edellyttämä kielitaito kuvataan seuraavasti (K-taso esite 2006, Kuurojen Liitto ry):

”Ymmärtää pidemmästä viittomakielisestä kertomuksesta asiasisällön vaikka aihe ja viittoja eivät olisi ennalta kovin tuttuja. Normaalityyppinen viittominen ja vaativammat viittomakieliset tekstit saattavat tuottaa ymmärtämisvaikeuksia, jos teksti on pitkä ja viittoja vieras. Selviää tavallisimmissa viittomakielisissä arkipäivän tilanteissa. Omassa viittomisessa pystyy tuottamaan pidempiä asiakokonaisuuksia vaikka kieliopilliset puutteet ja viittomiston valinta sekä artikulaatio saattavat vielä jonkin verran vaikeuttaa ymmärtämistä. Hallitsee melko hyvin jokapäiväisiin tilanteisiin liittyvän viittomiston ja peruskieliopin tavallisimmat rakenteet.”

Kuvauksen laadinnan pohjana on käytetty Yleisten kielitutkintojen kielitaitokuvausta taitotasolla 3. K-tason tentti koostuu kahdesta osakokeesta, jotka ovat *viittomakielen ymmärtäminen* ja *oma viittominen*.

Viittomakielen ymmärtämisen osakokeessa katsotaan tallenteelta neljä viittomakielistä tarinaa. Kunkin tarinan osalta toimitaan seuraavasti:

- osallistujalle näytetään kertomus ensin yhden kerran
- ensimmäisen katselukerran jälkeen hän saa tutustua kertomukseen liittyviin suomenkielisiin kysymyksiin, kysymyksiä on 8 – 11 / tarina
- osallistujalle näytetään kertomus toisen kerran
- toisen katselukerran päätyttyä osallistujat vastaavat kysymyksiin suomeksi kirjoittamalla

Kysymyksiin saa tutustua ja vastata tietyn ajan. Tentin järjestäjä huolehtii käytetyn ajan seuraamisesta ja ilmoittaa osallistujille ajan päättymisestä. Osakokeen maksimipistemäärä on 50 pistettä.

Oman viittomisen osakokeessa tenttiin osallistuvalla jaetaan suomenkielinen tehtävivihko, johon on koottu kaikki se materiaali joko suomenkielisenä tekstinä tai kuvina, joiden pohjalta osallistuja tulee tuottaa viittomakieltä. Osallistujat tutustuvat tehtäviin 5 minuutin ajan ja tuona aikana he voivat tarvittaessa esittää tehtävänannosta selventäviä kysymyksiä. Kukin tehtävä on aikataulutettu erikseen ja käytettävissä olevat ajat on merkitty tehtävivihkoon. Tentin järjestäjä huolehtii ajan kulumisesta ja ilmoittaa kunkin osatehtävän alkamis- ja päättymisajan. Viitottava materiaali jakaantuu neljään osaan:

- **lauseparit** on kirjoitettu suomeksi ja kukin lausepari sisältää jonkin suomalaisen viittomakielen keskeisen kieliopillisen rakenteen (yksikkö/monikko, aspektimuoto, eri lausetyypit, ...). Lausepareja on kaikkiaan kuusi eli yhteensä siis 12 lausetta.
- **tehtävät** ovat lyhyitä suomenkielisiä tekstejä, joiden perusteella osallistuja viitto lyhyen viittomakielisen puheenvuoron. Puheenvuorot voivat olla esimerkiksi itsensä esittely, matkustamisohjeiden antaminen tai tapaamispaikasta sopiminen. Tekstistä käy aina myös ilmi konteksti eli se, missä tilanteessa viitottu puheenvuoro pidetään, kuka sen pitää, ja keitä on läsnä. Tehtäviä on kaikkiaan neljä.
- **sarjakuvat:** osallistuja saa viitottavakseen kaksi sarjakuvaa, joissa ei ole puhekuplia. Osallistujan tulee viitto sarjakuvien pohjalta viittomakielinen tarina (molemmat sarjakuvat viitotaan).
- **kuvapari:** viimeisenä tehtävänä on kuvapari, josta osallistuja valitsee jomman kumman ja kertoo siitä haluamansa tarinan.

Oman viittomisen osuus kestää hieman alle tunnin ja koko osakokeen ajan kamera kuvaa osallistujan tuotosta. Kameraa ei pysäytetä vaikka osallistuja välillä käyttääkin aikaa tekstiin tai kuviin perehtymiseen. Tällä halutaan minimoida tekniikasta johtuvat ongelmat. Oman viittomisen osakokeen maksimipistemäärä on 50 pistettä. Pisteet jakaantuvat siten, että tehtävistä voi saada 18 pistettä, viitotta-

vista puheenvuoroista 16 pistettä, sarjakuvista 6 pistettä, kuvaparista 5 pistettä ja viittomisen sujuvuudesta 5 pistettä. Sujuvuudella tarkoitetaan viittomisen kokonaisilmettä: yksittäisten viittomien sujuvaa tuottamista, niiden sujuvaa liittämistä yhteen pidemmiksi asiakokonaisuuksiksi sekä rakenteellista oikeakielisyyttä.

Ymmärtämisen ja oman tuottamisen osakokeiden yhteispistemäärä on 100 pistettä. Osallistujan tulee saada vähintään 60 pistettä eli 60 % maksimista, jotta tentti voidaan katsoa suoritetuksi. Hyväksytystä suorituksesta saa todistuksen, josta käy ilmi ainoastaan tentin suorittaminen. Todistuksen lisäksi suoritetusta tentistä saa toisen paperin, josta käy ilmi eri osioiden pistemäärät sekä tentin yhteispistemäärä.

Kuurojen Liitto on järjestänyt vuosittain 9 – 15 kpl K-tason tenttiä, osallistujia on ollut 99 – 186 henkilöä / vuosi. Tenttejä on järjestetty eri puolilla Suomea. Suurimpina ryhminä ovat olleet Diakonisen ja Humanistisen ammattikorkeakoulujen tulkkiopiskelijat sekä viittomakielisen ohjauksen ohjaajaopiskelijat, joiden opintoihin K-tason tentti on sisältynyt.

4.1.3 Viittomakielisille henkilöille suunnattu K-tason tentti

Viittomakielisille henkilöille suunnattu K-tason tentti on kehitetty edellä kuvatun ja pääasiassa kuuleville suunnatun K-tason tentin pohjalta. Viittomakielisille henkilöille suunnattu tentti on päädytty järjestämään siksi, että joillakin työpaikoilla kuurot henkilöt voivat saada ns. kielitaitolisää viittomakielen taidostaan, mutta lisäksi edellytyksenä on ollut sama vaatimus kuin kuulevilla työntekijöillä eli K-tason tentin suorittamisesta saatu todistus. Lisäksi joissakin koulutusohjelmissä kuuroopiskelija on saanut hyväksiluettua joitakin opintokokonaisuuksia, mikäli hän on voinut osoittaa viittomakielen taitonsa erillisellä tutkintotodistuksella. Tällaiseksi on katsottu todistus Kuurojen Liiton järjestämän kuuroille suunnatun K-tason tentin suorittamisesta.

4.1.4 Maahanmuuttajien viittomakielen taidon arviointi

Koska Suomen kansalaisuuden saaminen edellyttää kielitaidon osoittamista ja koska suomalainen viittomakieli ei kuulu Yleisten kielitutkintojen piiriin, ovat kuurot maahanmuuttajat kääntyneet Kuurojen Liitto ry:n puoleen ja pyytäneet apua tarvittavan kielitaitotodistuksen saamiseksi suomalaisesta viittomakielestä. Käytännöksi on vuosien myötä muodostunut tapa, jossa Kuurojen Liitosta tehtävään nimetty henkilö tapaa kielitutkintotodistusta tarvitsevat kuurot maahanmuuttajat ja haastattelee heitä. Haastattelussa käsitellään tavallisimpia suomalaisen arkipäivään liittyviä asioita ja tapahtumia. Haastattelussa käytetty kieli on suomalainen viittomakieli. Mikäli maahanmuuttaja selviytyy haastattelusta ilman suurempia ongelmia, on Kuurojen Liitto kirjoittanut maahanmuuttajalle todistuksen suomalaisen viittomakielen taidosta. Kansalaisuushakemuksia käsittelevä viranomaisen on pääsääntöisesti hyväksynyt tällaisen todistuksen. Joitakin kertoja vuosien aikana on kansalaisuushakemusta käsitellyt viranomaisen ottanut yhteyttä liittoon ja halunnut tietää tarkemmin kielitaidon arviointikriteereistä ja kielitaitotodistuksen kirjoittamisperusteista. Aluksi kielitaitohaastatteluja kysyivät pääasiassa ns. inke-

riläiset kuurot paluumuuttajat, vuosien myötä todistuksen tarvitsijoiden ryhmä on monipuolistunut ja lisääntynyt. Kuurojen Liitossa on kirjoitettu vuosina 2009 – 2011 yhteensä 5 kielitaitotodistusta kuuroille maahanmuuttajille kansalaisuus-hakemukseen liitettäväksi (tilanne 1.8.2011). Suomen kansalaisuus on joissakin tilanteissa myönnetty kuuroille hakijalle myös ilman mitään kielitaitotodistusta virallisen viittomakielen tutkinnon puuttuessa.

Kuuroista maahanmuuttajista ei ole saatavilla virallisia tilastoja. Kuurojen Liiton arvion mukaan kuurojen maahanmuuttajien määrä on jatkuvassa kasvussa ja siten voidaan arvioida, että myös kansalaisuushakemusten määrä tulee kasvamaan. Arviointi perustuu sekä liiton aluetyöntekijöiden näkemykseen että Kuurojen kansanopiston maahanmuuttajalinjan suosion jatkuvaan kasvuun. Ennen vuotta 2008 Kuurojen kansanopistossa oli vuosittain joitakin kuuroja maahanmuuttajia perusopintoja täydentävällä linjalla. Perusopintoja täydentävä linja oli suunnattu sellaisille kuuroille, jotka olivat vaarassa jäädä ilman opiskelu- tai työpaikkaa peruskoulun päätyttyä. Maahanmuuttajien lukumäärän kasvaessa käynnistettiin maahanmuuttajille suunnattu kotouttamislinja lukuvuonna 2008 – 2009. Ensimmäisenä vuonna opiskelijoita oli 8, lukuvuonna 2010 – 2011 opiskelijoita oli jo 24 henkilöä, heistä osa oli ensimmäistä, osa toista ja osa kolmatta vuotta (opiskeluaika sovitetaan vastaamaan opiskelijan tarpeita). Syksyllä 2011 maahanmuuttajalinjalla aloitti 16 opiskelijaa. Ryhmään on mahdollista liittyä kesken lukuvuoden ja on oletettavaa, että ryhmä täydentyy myös lukuvuoden 2011 – 2012 aikana. Opiskelijaryhmä on hyvin heterogeeninen, joillakin on kotimaastaan korkeakoulututkinto, osa on luku- ja kirjoitustaidottomia eivätkä he ole saaneet mitään koulutusta ennen muuttoaan Suomeen. Pieni osa kuuroista maahanmuuttajista käyttää elekieltä kommunikaatiossaan ja käytännössä he ovat siis kielitaidottomia sekä oman maansa viitotussa että puhutussa kielessä.

4.2 Muiden kuin Kuurojen Liiton järjestämät tutkinnot

Viittomakielinen ohjaajakoulutus on ammattitutkintoon tähtäävää toisen asteen koulutusta. Viittomakieliseksi ohjaajaksi voi valmistua Turun kristillisestä opistosta, Pohjois-Savon opistosta Kuopiosta ja Rovala-opistosta Rovaniemeltä. Ohjaajakoulutukseen sisältyy viittomakielen opintoja ja siten opinnoissa tehdään myös kielitaitoarviointia viittomakielen taidon osalta. Opisto vastaa itse kielitaidon arvioinnista. Osa opiskelijoista suorittaa myös Kuurojen Liiton K-tason tentin.

Viittomakielen tulkkeja kouluttavat ammattikorkeakoulut (Diakonia ammattikorkeakoulu ja Humanistinen ammattikorkeakoulu) järjestävät tulkkio-pintoihin liittyen oman korkeakoulunsa kehittämiä viittomakielen taitoa mittaavia kokeita. Lisäksi tulkkio-piskelijoiden on pitänyt läpäistä Kuurojen Liiton K-tason tentti osana opetussuunnitelmaa. Tulkkeja kouluttavat ammattikorkeakoulut ovat useassa eri yhteydessä nostaneet esiin sen, että suomalaiselta viittomakieleltä puuttuu taitotasokuvaus ja että sellainen tulisi ehdottomasti saada mitä pikimmin. Taitotasokuvauksesta olisi merkittävää apua seurattaessa tulkkio-piskelijoiden kielitaidon kehittymistä.

Jyväskylän yliopistossa on vuodesta 1992 alkaen voinut opiskella viittomakieltä. Aluksi viittomakielestä oli mahdollista suorittaa perusopinnot ja myöhemmin myös sekä aine- että syventävät opinnot. Opinto-ohjelmaan sisältyvänä yliopistolla on omaan opetukseensa liittyvä viittomakielen taitoa mittaavia kokeita.

4.3 Viittomakielen taidon arvioiminen muissa Euroopan maissa

Muiden Euroopan maiden käyttämistä viittomakielen taitoa arvioivista tutkimuksista on saatavilla vain hyvin hajanaisesti tietoa. Alustavan kartoituksen perusteella näyttää siltä, että vain Suomessa on ylipäätään käytössä pääasiassa kuuleville viittomakieltä vieraana kielen opiskeleville suunnattu kansallinen ja opinto-ohjelmista riippumaton viittomakielen taitoa mittaava arviointimenetelmä (A- ja K-tason tentit). Vain hyvin harvassa maassa arvioidaan aikuisten kuurojen (maahanmuuttajien) viittomakielen taitoa, tällainen tutkinto on ilmeisesti ollut ainakin kokeiluna Norjassa, mutta tarkempia tietoja sen sisällöstä ei tähän selvitykseen onnistuttu saamaan. Muutamassa maassa on kehitetty tutkintoa perusopetuksessa olevien kuurojen lasten viittomakielentaidon arviointiin mutta ilmeisesti vakiintunut ja loppuun asti kehitettyä tutkintoa ei ole toistaiseksi valmiina. Esimerkiksi Saksassa on kehitetty tutkintoa, jonka tulisi soveltua sekä lasten että aikuisten kielitaidon arviointiin. Tässä tutkimuksessa arvioinnin pohjana on suunniteltu käytettävän natiivien viittojen arviota siitä, milloin viittomakieltä toisena tai vieraana kielenä opiskelleen saksalaisen viittomakielen taito on riittävän sujuva vuorovaikutukselle (<http://www.signlang-assessment.info/index.php/aachen-test-for-basic-german-sign-language-competence---adult-version.html>). Missään maassa viittomakielen taitotasokokeet eivät perustu yleiseurooppalaiseen viitekehykseen vaan kielitaitoa arvioidaan eri opinto-ohjelmiin liittyvinä tutkintoina. Eri maissa käytössä olevien viittomakielen taitoa arvioivien tutkintojen tarkempi sisällöllinen selvittäminen edellyttäisi uuden hankkeen käynnistämistä. Tämän selvityksen aikana sen tekeminen ei ollut mahdollista.

Euroopassa on parhaillaan käynnissä kolme projektia, joiden tavoitteena on hyödyntää yleiseurooppalaista kielten taitotasosteikkoa viittomakielen opetukseen:

1. Barcelonan yliopisto on käynnistänyt EU-projektin, jonka tarkoituksena on rakentaa viittomakielen kursseja yleiseurooppalaisen kielitaitosteikon pohjalta. Espanjan kumppaneina tässä projektissa ovat Itävallan, Katalonian ja Italian viittomakielen opetuksesta vastaavat tahot. Yleistä tutkintoa kielitaidon arviointiin ei tässä projektissa ole tarkoitus rakentaa.
2. Hollannissa Utrechtissa sijaitsevassa korkeakoulussa on käynnistynyt projekti, jonka tavoitteena on laatia kielitaitosteikko ja tutkinto hollantilaisesta viittomakielestä. Laadinnassa käytetään viitekehyksenä yleiseurooppalaista kielitaitosteikkoa. Kesällä 2011 työn alla olivat taitotasot 1 ja 2. Tavoitteena on saada katettua koko kuusiportainen asteikko vuoteen 2016 mennessä. Belgiassa ja Norjassa on suunnitelmia vastaavasta hankkeesta niiden omien viittomakielen osalta.

3. The European Centre for Modern Languages (<http://www.ecml.at>) on käynnistämässä PRO-Sign – projektia (2012–2015), jonka tavoitteena on rakentaa korkeakouluopetuksen käyttöön Eurooppalainen standardi viittomakielen opetuksesta. Projektissa laaditaan kuvaukset viittomakielten taitotasosta, opetussuunnitelma viittomakielen opetuksesta toisena ja vieraana kielenä sekä suunnitelma viittomakielen taidon arvioimiseksi tarvittavasta tutkinnosta. Projektissa ovat mukana edustajat Irlannista, Hollannista, Sveitsistä ja Saksasta. Projektilla on todennäköisesti kiinteä yhteistyö edellä kerrotun hollantilaisen projektin kanssa, koska hollantilaiset toimijat ovat molemmissa projekteissa samat.

Syyskuussa 2011 järjestettiin Sveitsissä seminaari, jossa käynnistettiin viittomakielten taidon arviointimenetelmiin ja opettamiseen keskittyvä kehittämistyö. Kehittämistyön pohjana käytetään yleiseurooppalaista kielten taitotasosteikkaa. Kehittämistyön tueksi perustettiin eri Euroopan maiden välille yhteistyöverkosto. Seminaari järjestettiin työpajatyypisenä kutsuseminaarina.

5 Suomalainen viittomakieli ja Yleiset kielitutkinnot

Suomalainen viittomakieli tulee liittää Yleisiin kielitutkintoihin ja suomalaisesta viittomakielestä tulee laatia yksikielinen tutkinto, jolloin se soveltuu sekä kuulevien että viittomakielisten kuurojen kielitaidon arviointiin. Kuurojen Liiton viittomakielen tentteihin on pääasiassa osallistunut henkilöitä, jotka ovat kuulevia ja joille suomalainen viittomakieli on toinen tai vieras kieli. Kuuroille maahanmuuttajille, joille suomalainen viittomakieli on myös toinen tai vieras kieli, ei tähän asti ole ollut tarjolla lain edellyttämää kielitutkintoa suomalaisesta viittomakielestä. Näiden kahden edellä mainitun ryhmän lisäksi viittomakielen Yleinen kielitutkinto tulee varmasti kiinnostamaan myös heitä, joille suomalainen viittomakieli on äidinkielen tai ensikielen asemassa ja mahdollisesti myös niitä kuurojen yhteisön jäseniä, jotka käyttävät sisäkorvaistutetta ja joille viittomakieli on toinen tai vieras kieli.

Viitteitä viittomakieltä ensi- tai äidinkielenä käyttävien kiinnostuksesta osallistua tutkintoon on saatu jo tämän selvityksen laatimisen yhteydessä, kun asia on noussut keskustelun aiheeksi viittomakielisten parissa. Tilanne näyttäytyy samankaltaisena kuin pohjoissaamen kielen tutkinnossa, jossa valtaosa ylimmän tason tutkinnon suorittajista on saamenkielisiä. Näkemystä yksikielisestä suomalaisen viittomakielen tutkinnosta tukee myös Yleisten kielitutkintojen peruseriaate, jonka mukaan kielitutkinto tulee olla avoin kaikille.

5.1 Perusteluita suomalaisen viittomakielen sisällyttämiseksi Yleisiin kielitutkintoihin

On useita syitä sille, miksi suomalainen viittomakieli tulee sisällyttää Yleisiin kielitutkintoihin.

Viittomakielisten oikeudet ja viittomakieleen liittyvät lait:

- Kuuroilla maahanmuuttajilla tulee olla kuulevien maahanmuuttajien kanssa yhdenvertainen mahdollisuus todistaa kielitaitonsa *Kansalaisuuslain* (579/2011) edellyttämällä tavalla
- Uuden hallitusohjelman mukaan viittomakielisten oikeuksien toteutumisen seuranta tulee kehittää
- Oikeusministeriön vuonna 2011 tekemä selvitys *Viittomakielisten kielelliset oikeudet* (24/2011) toteaa, että suomalainen viittomakieli tulee sisällyttää Yleisiin kielitutkintoihin.

Työelämästä nousevat tarpeet:

- Maassamme on ammatteja ja työpaikkoja, joissa edellytetään viittomakielen taitoa. Kielitaitovaatimus on kirjattu mm. kuurojen pappien viran johtosääntöön ja valtakunnalliselle kuurojen tuettua asumispalvelua tarjoavan säätiön työehtosopimukseen.

- (Julkisyhteisöjen) asiantuntija- ja viranomaistahojen edellytetään palvelevan yhdenvertaisesti kaikkia kansalaisia, myös viittomakielisiä, siksi tarvitaan luotettava järjestelmä, jolla kielitaito viittomakielestä voidaan todentaa.
- Useissa työehtosopimuksissa mm. sosiaali- ja terveysalalla maksetaan viittomakielen taidosta kielitaitolisää, taito tulee todistaa tutkintotodistuksella.

Muita syitä:

- Kuurojen Liitto on järjestänyt viittomakielen taitoa arvioivia tenttejä 1970-luvulta alkaen, ja sen perusteella on vahvaa näyttöä siitä, että kielitaidon arvioinnille on ollut ja on edelleen jatkuvasti kysyntää.
- Kielitutkintojen järjestäminen nähdään nykyisin kuuluvan pikemmin viranomaistoimintaan kuin kolmannen sektorin järjestön toimialaan, Kuurojen Liitto on erittäin halukas luopumaan tenttitoiminnasta heti kun viittomakielen taidon arviointi käynnistyy viranomaistoimintana.
- Viittomakielen taidon arvioinnista on kokemusta ja osaamista, jota voidaan hyödyntää viittomakielen Yleisten kielitutkintojen suunnittelussa.
- Myös muissa EU-maissa on alkamassa samankaltaisia hankkeita viittomakielen taidon arvioimiseksi, hankkeita on ehkä mahdollista hyödyntää myös suomalaisen viittomakielen Yleisten kielitutkintojen suunnittelussa.
- EU mahdollistaa työvoiman vapaan liikkuvuuden, joka osaltaan asettaa työntekijöille tarpeita voida todistaa osaamisensa eri osa-alueilla kuten viittomakielen taidossa.
- Suomalaista viittomakieltä äidin- tai ensikielenään käyttävien keskuudessa on kasvamassa tarve ja kiinnostus saada todistus kielitaidostaan.
- Sisäkorvaistutetta käyttävien henkilöiden ryhmä on kasvamassa. Koska osa heistä tulee tarvitsemaan viittomakielen tulkkauspalvelua, tarvitaan tutkinto, jonka avulla heidän viittomakielen taitoaan voidaan arvioida.

On tarvetta siihen, että suomalaisen viittomakielen tutkinto järjestään kaksi kertaa vuodessa perus- ja keskitasolla. Tarve kahdesta tutkintokerrasta vuodessa on perusteltua siksi, että valtaosa tutkinnon suorittajista tarvitsee tutkintotodistusta osana opintojaan tai työllistymistään. Mikäli tutkintomahdollisuus olisi vain kerran vuodessa, se voisi pahimmillaan viivästyttää esimerkiksi tulkkiopintoja jopa lähes vuodella. Ylimmän tason tutkinnolle on myös olemassa selkeä tarve mm. viittomakieleltään äidinkielisten keskuudessa, mutta tutkintojen järjestäminen tulee aloittaa perus- ja keskitason tutkinnoista. Niistä saatujen kokemusten perusteella ylimmän tason tutkintoja tulee ryhtyä suunnittelemaan 1-2 vuoden kuluttua.

Tässä selvityksessä on keskitytty yksinomaan suomalaisen viittomakielen saatamiseen Yleisten kielitutkintojen piiriin. Toista maassamme käytettyä viittomakieltä, suomenruotsalaista viittomakieltä on tutkittu erittäin vähän eikä siitä ole ollut käytössä valtakunnallista tutkintoa suomalaisen viittomakielen A- ja K-tason tenttien tapaan. Jatkossa tulee seurata, missä määrin olisi tarvetta rakentaa kielitutkinto myös suomenruotsalaiselle viittomakielelle.

5.2 Edellytykset suomalaisen viittomakielen liittämiselle Yleisiin kielitutkintoihin

Puhuttujen kielten taidon arvioimiseksi kehitetty yleinen kielitutkinto soveltuu monin osin sellaisenaan myös viittomakielen taidon arvioimiseen. Joitakin muutoksia kuitenkin tarvitaan tutkinnon sisällön ohella myös sekä Yleisten kielitutkintojen lain perusteisiin että asetukseen. Muutoksia tarvitaan kahdesta syystä.

1) Viitotuilla ja puhutuilla kielillä on erilainen modaliteetti.

Erilaisella modaliteetilla tarkoitetaan sitä, että viittomakieliä tuotetaan käsien ja vartalon liikkeillä sekä kasvojen ilmeillä ja otetaan vastaan näön kautta. Puhutuissa kielissä kieltä tuotetaan hengitysilmailla ja artikulaatioelimistöllä ja otetaan vastaan kuuloaistilla. Siten kaikki ne kielitutkintojen tehtävät, jotka puhutuissa kielissä ovat tai jotka tutkinnon aikana tallennetaan äänitiedostona, tulee viittomakielen tutkinnossa olla tai tallentaa liikkuvana kuvatiedostona.

2) Viitotuille kielille ei toistaiseksi ole kehittynyt yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää.

Kirjoitusjärjestelmän puuttuessa kaikki se, mitä yksikielisessä tutkinnossa yleensä on kirjoitettuna tekstinä, tulee viittomakielen tutkinnossa pääsääntöisesti olla videotiedostona ja kaikki se, mikä puhuttujen kielten tutkinnossa tallennetaan puhuttuna äänitiedostona, tulee viittomakielen tutkinnossa tallentaa videotiedostona. Joissakin kohdissa esimerkiksi kirjallisesti annettuja ohjeita tms. voidaan toteuttaa myös still-kuvina tai puhekuplattomina sarjakuvina.

Tässä esitetty ehdotus viittomakielen tutkinnon sisällöstä edellyttää muutoksia asetukseen yleisistä kielitutkinnoista (1163/2004 ja 1109/2011). Muutoksia tarvitaan §5, jossa määrätään kielitutkinnon osakokeiden lukumäärästä, nimistä ja sisällöistä. Puhuttujen kielten neljän osakokeen sijasta viittomakielen tutkinnon tulee sisältää kolme osakoetta, jotka ovat *viittomakielen ymmärtäminen, viittomakielen tuottaminen ja viittomakielinen keskustelu*.

Yleisten kielitutkintojen perusteisiin tarvittavat muutokset:

- Johdantolukuun lisätään maininta, että suomalaisen viittomakielen tutkinnossa on kolme osakoetta, jotka ovat viittomakielen ymmärtäminen, viittomakielen tuottaminen ja viittomakielinen keskustelu.
- Kohtiin, joissa viitataan taitotasoasteikkoon, tehdään lisäys, jossa mainitaan, että viittomakielen osalta taitotasoasteikon termit puhe, puhuttu kieli, kirjoitettu kieli viittaavat suomalaisen viittomakielen viittomiseen; puhe ja puhuttu kieli vastaavat viittomakielessä spontaanissa tilanteessa tuotettua viittomakieltä ja kirjoitettu kieli vastaa ei-spontaanisti tuotettua viittomakieltä.
- Ääntämiseen tehdyt viittaukset vastaavat viittomakielen artikulaation hallintaa.
- Lukuun, joka käsittelee yleisten kielitutkintojen tutkintotehtäviä, tehdään lisäys, jossa määritellään viittomakielen tutkinnon sisältävän kolme osakoetta:

viittomakielen tuottamisen osakoe, viittomakielen ymmärtämisen osakoe ja viittomakielisen keskustelun osakoe. Lisäksi laaditaan tarkemmat kuvaukset kustakin osakokeesta sen jälkeen, kun ensimmäiset osakokeet ovat valmistuneet tai kun on päätetty niiden muoto ja sisältö. Pääperiaatteissaan osakokeiden sisältö tulee vastata puhuttujen kielten osakokeita

5.3 Tutkinnon järjestämispaikat

Valittaessa viittomakielen tutkinnon järjestämispaikkoja tulee huomioida järjestäjien asiantuntemus viittomakielen asettamista vaatimuksista kielistudion välineistölle, tilojen ja laitteistojen sopivuus sekä maantieteellinen tasavertaisuus. Viittomakielen tutkinnon voi järjestää missä tahansa tilassa, jossa on riittävästi tietokoneita ja web-kameroita. Tietokoneissa tulee olla tarvittavat ohjelmat videotallenteiden katsomiseen ja tekemiseen. Erityisesti videokuvaa tallentavan ohjelman tulee olla sellainen, että sen käyttö on mahdollista oppia hyvin lyhyessä ajassa ja testin aluksi tulee varmistua, että jokainen testiin osallistuva varmasti hallitsee tarvittavien ohjelmien käytön. Tarvittaessa testattavan tulee saada myös henkilökohtaista apua laitteiston ja ohjelmien käyttöön ja tämän vuoksi on erityisen tärkeätä, että tutkinnon järjestäjällä on käytössään riittävä asiantuntemus opastaa kuuroja tutkintoon osallistujia. Tutkinnon järjestäjä ohjaa yhdeltä koneelta osakokeissa testattavalle näytettävät videotallenteet. Näytettävät videotallenteet voivat olla nähtävillä joko testattavan oman tietokoneen näyttöruudussa ja/tai ne tulee heijastaa videotykillä luokan edessä olevalle valkokankaalle.

Tutkintojen järjestämissopimus tulee ensisijaisesti tehdä niiden oppilaitosten kanssa, joissa järjestetään viittomakielen opetusta ja joiden tietokoneluokissa on huomioitu viittomakielen tarpeet. Tällä menettelyllä voidaan turvata tutkintojen asianmukainen järjestäminen, ja järjestämissopimuksen tehnyt taho ymmärtää viittomakielen asettamat vaatimukset tutkinnossa käytettäville välineistöille ja ohjelmistoille. Viittomakielen Yleisten kielitutkintojen järjestämiseen soveltuvia oppilaitoksia ovat esimerkiksi kaikki viittomakieltä päätoimisesti opettavat oppilaitokset. Tällaisia oppilaitoksia ovat esimerkiksi viittomakielen tulkkeja ja viittomakielisiä ohjaajia kouluttavat oppilaitokset Turussa, Helsingissä, Kuopiossa ja Rovaniemellä sekä Kuurojen kansanopisto Helsingissä ja Jyväskylän yliopisto.

5.4 Viittomakielen tutkinnon toteutus

Viittomakielen tutkinnossa viittomakielisillä tallenteilla ja niiden teknisellä toteutuksella on suuri merkitys. Tallenteen toteutuksessa ja arvioinnissa tulee ottaa huomioon viittomakielen kolmiulotteisuus ja sen litistyminen tallenteessa kaksiulotteiseksi sekä viittomakielen ymmärtämistä että tuottamista edellyttävissä osakokeissa. Viittomakielen ei-manuaaliset osat kuten kasvojen ilmeet ja suun liikkeet tulee olla selkeästi nähtävissä kaikissa tallenteissa, myös niissä, jotka syntyvät testattavan tekemistä tuotoksista. Tekniikka ja sen soveltuvuus sekä toimivuus ja helppokäyttöisyys ovat suuressa roolissa viittomakielen taitoa mittaavien tutkin-

tojen suunnittelussa ja toteutuksessa. Suomalaisen viittomakielen tutkinnot laaditaan aluksi perus- ja keskitasolle. Ylimmän tason tutkinnolle on ilmeinen tarve. Sen suunnittelu voidaan käynnistää sitten kun perus- ja keskitason tutkinnoista on saatu kokemuksia.

Seuraavaksi tarkastellaan viittomakielen kielitutkintoa sekä sen teknisen toteutuksen että sisällön toteutuksen osalta.

5.4.1 Tutkinnon ohjeet

Tutkintoon osallistuville suunnattujen ohjeiden tulee olla viittomakielellä laadittuja ja siten, ettei testattavan kielitaito asetu esteeksi ohjeiston ymmärtämiselle. Perustasolla ohjeiden ymmärtäminen tulee olla mahdollista myös silloin kun tutkintoon osallistuvan kielitaito asettuu taitotasolle 1. Viittomakielellä annettujen ohjeiden sijasta tai lisäksi ohjeet voidaan esittää myös kuvallisesti esimerkiksi puhekuplatomien sarjakuvien muodossa.

5.4.2 Osakokeet

Viitotut kielet luokitellaan narratiivisiin kieliin, joita käytetään pääasiassa kasvokkaisissa tilanteissa ja joille ei ole kehittynyt yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää. Siten myös tutkintojen osakokeiden tulee painottua narratiivisuuteen ja kasvokkain tapahtuvaan viestintään. Vasta aivan viime vuosina tietoverkkojen yleistyessä ja verkossa tapahtuvan videolevityksen yleistymisen ja arkipäiväistymisen myötä, on viittomakielelle kehittymässä mediassa käytettävä tekstityyppi. Tämän tekstityypin ymmärtäminen edellyttää viittomakielistä medialukutaitoa, mikä tulee huomioida myös viittomakielen tutkinnossa.

Tässä selvityksessä esitetään viittomakielelle kolmea osakoetta:

- viittomakielen ymmärtäminen
- viittomakielen tuottaminen
- kasvokkainen keskustelu

Edellä mainitut osataidot ovat viittomakielisten ja viittomakielen käytön kannalta relevantteja osataitoja.

Viittomakielen ymmärtämisen osakokeessa viittomakieliseen tekstiin tulee voida palata, ts. tutkintoon osallistuvalla tulee olla mahdollisuus katsoa osakokeeseen sisältyvä teksti niin monta kertaa kuin hän haluaa annetun ajan puitteissa. Osakokeisiin, jotka mittaavat kielitaitoa spontaanissa tilanteessa kuten esimerkiksi kasvokkainen keskustelu, ei tule sisällyttää tekstin uudelleenkatselemahdollisuutta. Yleisten kielitutkintojen määritelmät tekstin ja sanaston vaikeutumisesta eri osakokeissa taitotasolta toiselle siirryttäessä ovat sellaisenaan sopivia myös viittomakielen tutkintoa laadittaessa (kts. 3.1. Yleisten kielitutkintojen aihealueet ja kielenkäyttötarkoitukset).

Seuraavaksi tarkemmin kustakin kolmesta osakokeesta:

Viittomakielen ymmärtämisen osakoe

Tavoitteena on arvioida, miten hyvin osakokeeseen osallistuva saa selvää viittomakielisestä monologista, joka sisältää

- vivahteikasta ja monipuolista tarinallista kerrontaa
- tiiviistä ja usein suomen kielestä käännettyä viranomaistekstiä tai vastaavaa paljon informaatiota sisältävää tekstiä

Tekstityyppien valinnassa tulee huomioida tavallisimmat viittomakielen kielenkäyttötilanteet. Tekstityyppien tulee olla sellaisia, joista on tehty tallenteita esimerkiksi verkkoon tai dvd:lle. Lisäksi tulee huomioida se, että valtaosa verkossa nyt olevasta viittomakielisestä materiaalista on suomenkielisen tekstin pohjalta tehtyjä virallisluonteisia käännöstekstejä. Viittomakielen ymmärtämisen osakokeeseen sopivat Yleisten kielitutkintojen tekstin ja puheen ymmärtämisen osakokeissa käytetyt tekstilajit: artikkeli, arvostelu, esite, horoskooppi, ilmoitus, kertomus, kirje, kolumni, kommentti, kutsu(kirje), lyhyitä tekstejä, mainos, muistokirjoitus, ohje, opaste, otsikko, pääkirjoitus, raportti, tiedote, uutinen, viesti, yleisönosastokirjoitus.

Viittomakielen tuottamisen osakoe

Tuottamisen osakokeessa on tavoitteena arvioida, miten hyvin testattava osaa tuottaa viittomakieltä tilanteissa, joihin ei sisälly kasvokkaista keskustelua. Viittomakielen tuottamisen osakokeeseen sopivat Yleisten kielitutkintojen tekstin ja puheen ymmärtämisen osakokeissa käytetyt tekstilajit: artikkeli, arvostelu, esite, horoskooppi, ilmoitus, kertomus, kirje, kolumni, kommentti, kutsu(kirje), lyhyitä tekstejä, mainos, muistokirjoitus, ohje, opaste, otsikko, pääkirjoitus, raportti, tiedote, uutinen, viesti, yleisönosastokirjoitus.

Viittomakielinen keskustelu

Viittomakielen keskustelun osakokeessa pääpaino on kielellisissä ja kulttuurisissa vuorovaikutustilanteissa. Tavoitteena on arvioida, miten hyvin testattava selviää erilaisissa viittomakielistä vuorovaikutusta sisältävissä tilanteissa, joista osa voi olla myös yllättäviä tilanteita. Viittomakielinen keskustelu toteutetaan perustasolla kasvokkain ja keskitasolla tietokoneen kanssa aivan samoin kuin puhuttujen kielten puheen tuottamisen osakokeissa. Tekstityyppien valinnassa tulee huomioida erilaiset vapaa-ajan, asioinnin ja työelämän tilanteet. Vapaa-ajan tilanteissa tulee hyödyntää myös vakiintuneita kuurojen yhteisön ja yhdistystoiminnan tilanteita.

5.4.3 Tehtävätyypit

Useimmat Yleisten kielitutkintojen käytössä olevat tehtävätyypit soveltuvat myös viittomakielen tutkinnon tehtäviksi. Suurin ero viittomakielen ja puhuttujen kielten tehtävätyyppien välillä näkyy siinä, että kirjoittamisen ja puhumisen / äänitalenteen sijasta tutkintoon osallistuva vastaa viittomakielellä ja vastaukset tallennetaan videoleikkeenä tietokoneen muistiin.

Seuraavaksi käsitellään Yleisten kielitutkintojen nykyisin käyttämät tehtävätyypit ja niiden soveltuvuus viittomakielen tutkintoon.

1. Monivalintatehtävät, jotka sisältävät kysymyksen ja 3 vastausvaihtoehtoa, joista vain yksi on oikein. Kysymysten määrä vaihtelee tekstin pituuden mukaan. Monivalintatehtävät soveltuvat hyvin myös viittomakielen ymmärtämisen osatutkintoon. Monivalintatehtävät voidaan toteuttaa siten, että vaihtoehdot ovat tietokoneen näyttöruudulla kuvina, jolloin tutkintoon osallistuva klikkaa hiirellä oikean vaihtoehdon tai paperilla, jolloin osallistuja valitsee oikean vaihtoehdon merkitsemällä kynällä, kuten puhuttujen kielten kielitutkinnoissa tehdään.

Mikäli vastausvaihtoehdot ovat tietokoneen näyttöruudulla, osallistujalla tulee olla mahdollisuus pitää tietokoneen näyttöruudulla auki yhtä aikaa sekä viittomakielisen tekstin ikkuna että ikkuna, jossa on nähtävillä eri vastausvaihtoehdot ts. molempien sivujen tulee avautua käyttöliittymässä uuteen ikkunaan. Mikäli vastausvaihtoehdot ovat paperilla ja vastaaminen tapahtuu merkitsemällä kynällä, tulee kaikkien vastausvaihtoehtojen olla joko kuvallisia tai viitottuja. Osallistujalle tulee olla mahdollista siirtyä seuraavaan tehtävään ilman vastaamista ts. hän voi halutessaan hypätä kysymyksen yli.

2. Oikein-väärin-tehtävät, jossa tulee päätellä, ovatko tekstiin perustuvat väittämät oikein vai väärin. Väittämien määrä vaihtelee tekstin pituuden mukaan. Tämä tehtävätyyppi soveltuu viittomakielen Yleisten kielitutkintojen ymmärtämisen osakokeeseen. Kuten monivalintatehtävissä myös tässä tutkintoon osallistuvalla tulee olla mahdollisuus pitää auki sekä teksti että eri vastausvaihtoehdot yhtä aikaa auki edellä kuvatulla tavalla. Oikea vastausvaihtoehto valitaan joko klikkaamalla tietokoneen näytössä valintaa osoittavaa ruutua tai rastittamalla kynällä paperista oikea vastausvaihtoehto. Mikäli vastaaminen tapahtuu tietokoneella, tehtävästä toiseen tulee voida siirtyä, vaikka osallistuja olisi jättänyt vastaamatta johonkin kysymykseen.

3. Avoimet kysymykset, jossa vastataan tekstistä tehtyihin kysymyksiin. Osaan kysymyksistä voi vastata lyhyesti, ja osaan täytyy vastata vähän enemmän. Avoimet kysymykset soveltuvat viittomakielen ymmärtämisen osakokeeseen. Myös avoimissa kysymyksissä tutkintoon osallistuvan tulee voida katsoa teksti niin monta kertaa kuin hän haluaa testiin varatun ajan puitteissa. Kysymykset tulee olla viittomakielellä ja avautua tietokoneen näytössä omaan erilliseen ikkunaan, jotta osallistuja voi samanaikaisesti pitää auki sekä tekstiä että siihen liittyviä kysymyksiä. Osallistujan antama vastaus tallennetaan tietokoneen muistiin arviointia varten. Osallistujalla tulee olla mahdollisuus tarkistaa antamansa vastaus ts. nähdä tekemänsä tallenne ja tarvittaessa muuttaa sitä tai korvata se kokonaan uudella vastauksella.

4. Ohjatut tehtävät, joita Yleisissä kielitutkinnoissa käytetään pääasiassa kirjoittamisen osakokeessa. Ohjatuissa tehtävissä annetaan ohjeet siitä, kenelle ja millaisessa tilanteessa kirjoitetaan. Lisäksi tehtävänantoon voi sisältyä oheismateriaalia.

Ohjatut tehtävät sopivat sekä viittomakielen tuottamisen että keskustelun osakokeisiin. Annettavat ohjeet tulee olla viittomakielellä ja tutkintoon osallistuvalla tulee varata mahdollisuus katsoa ohjeet ainakin kahdesti tai ne tulee olla saatavilla koko sen ajan, joka on varattu ko. osakokeen tekemiseen (vrt. puhuttujen kielten kokeissa osallistuja voi halutessaan lukea / silmäillä ohjeita niin monta kertaa kuin tehtävään varattu aika sallii). Ohjeiden antamisessa tulee huomioida testattavan kielitaidon taso. Tasolla 1 ja 2 ohjeiden tulee olla riittävän helppoja, jotta niiden ymmärtäminen ei muodostu esteeksi. Ohjeet voivat olla myös kuvallisia tai muuten visuaalisia tai ei-kielellisiä.

5. Otsikkopohjaiset tehtävät, joissa tulee kirjoittaa annetun otsikon tai väittämän perusteella teksti. Otsikkopohjaiset tehtävät sopivat viittomakielen tuottamisen osakokeeseen. Tehtävän anto tulee olla viittomakielellä ja testattavan tuotos tallennetaan web-kameralla.

6. Keskustelutehtävät, joissa reagoidaan tehtävävihkossa olevien vihjeiden perusteella nauhalta kuultavaan puheenvuoroon. Keskustelutehtävät soveltuvat viittomakielen keskustelun osakokeeseen. Koska vihjeet tulee olla viittomakielellä, haasteeksi nousee se, miten vihjeet annetaan. Tutkintoon osallistuva ei voi yhtä aikaa seurata katseellaan sekä keskustelun toista osapuolta eli ´keskustelukumppaniaan´ että ottaa vastaan viittomakielisiä vihjeitä siitä, miten hänen odotetaan reagoivan omassa puheenvuorossaan. Vihjeet täytyy esittää joko ennen koko keskustelutehtävää (ts. keskustelutehtävän juoni tulee olla kokonaisuudessaan osallistujalla tiedossa) tai siten, että tallenteelta tulevan puheenvuoron jälkeen osallistujalla on hetki aikaa tutustua vihjeeseen ja sen jälkeen viittoa oma puheenvuoronsa.

7. Tilannetehtävät, joissa tulee reagoida melko nopeasti saatujen vihjeiden perusteella. Tilannetehtävä soveltuu viittomakielen keskustelun osakokeeseen.

8. Kertomistehtävä, jossa puhutaan valmistautumisajan jälkeen annetusta aiheesta 2-3 minuuttia. Kertomistehtävä soveltuu viittomakielen tuottamisen osakokeeseen. Aiheen antaminen voidaan toteuttaa joko viittomakielisenä tallenteena tai kuvana, kuvaparina tai puhekuplattomana sarjakuvana.

9. Tiivistelmä on tehtävätyyppi, jossa kuullun tekstin pohjalta laaditaan kirjallinen tiivistelmä. Tiivistelmää ei toistaiseksi ole käytetty Yleisissä kielitutkinnoissa. Tiivistelmän käyttö soveltuu viittomakielen tutkintoon mutta tehtävätyypin vaikeuden vuoksi vain ylimmän tason tutkintoon.

10. Täydennystehtävät, joissa tutkintoon osallistuva täyttää testimateriaaliin jätettyjä aukkoja. Täydennystehtävät eivät sellaisenaan sovellu viittomakielen tutkintoon, koska tällä hetkellä kielistudioissa tai atk-luokissa käytettävä tekniikka ei todennäköisesti vielä anna mahdollisuutta tallentaa valmiin videotallenteen keskelle lyhyitä videoleikkeitä ts. viittomakieliseen tekstiin ei voi jättää aukkoja, joita osallistuja voisi täyttää. Toisaalta Solkin mukaan täydennystehtäviä on käy-

tetty jonkin verran vain rakenteiden ja sanaston osakokeessa, joka on asetusmuutoksen (1109/2011) myötä poistunut.

11. Aineistopohjainen keskustelutehtävä, jossa keskustellaan haastattelijan antaman aineiston pohjalta. Tätä tehtävätyyppiä käytetään vain ylimmän tason testissä. Aineistopohjainen keskustelutehtävä soveltuu viittomakielen keskustelun osakokeeseen. Etukäteen annettava aineisto täytyy olla viittomakielistä ja/tai kuvallista.

12. Mielipidetehtävät, jossa keskustelijalle annetaan ennen haastattelua kyselylomake, jonka perusteella osallistuja valitsee kaksi aiheetta, joista hän haluaa puhua. Mielipidetehtäviä on puhumisen osakokeessa kahdenlaisia eli puheenvuoro ja haastattelussa aiheet. Puheenvuorot ovat keskitasolla ohjattuja, joiden pohjalta osallistuja puhuu yksinään studiossa nauhalle. Perustasolla mieliptide on haastattelu, jossa osallistuja näkee ohjaavat kysymykset ja voi tuottaa itsenäisesti puhetta. Jos se ei itsenäisesti onnistu, haastattelijaa auttaa ja vie keskustelua eteenpäin sekä tekee lisäkysymyksiä tarvittaessa haastattelutilanteen mukaan. Ylimmällä tasolla haastattelun alussa osallistuja saa paperilapun, jossa aiheet on esitetty väitelauseena tai kysymyksenä. Näistä hän valitsee neljästä aiheesta kaksi, joista sitten keskustellaan n. 6 minuutta / aihe. Mielipidetehtävä soveltuu sekä viittomakielisen keskustelun että tuottamisen osakokeeseen. Kyselylomake tulee olla joko täysin viittomakielinen tai viittomakieltä ja kirjoitettua kieltä tai kuvia yhdistävä.

5.4.4 Tekstityypit ja aihealueet

Yleisissä kielitutkinnoissa käytössä olevat tekstityypit soveltuvat lähes kaikki sellaisenaan myös viittomakielen tutkintoon. Viittomakielen tuottamisen osakokeessa voi olla tehtäviä, joissa osallistujan tulee tuottaa esimerkiksi sähköpostin liitteenä, YouTubeissa tai facebookissa julkaistava lyhyt viittomakielinen ´kortti, kirje tai mieliptidekirjoitus´. Em. tekstityypit ovat yleistymässä myös viittomakielisessä yhteisössä. Yleisissä kielitutkinnoissa käytössä oleva aihealuejaottelu soveltuu sellaisenaan suomalaisen viittomakielen tutkinnon aihealueiksi.

Taulukkoon 2 on koottu yhteen suomalaisen viittomakielen Yleisten kielitutkinnojen osakokeet ja niiden teksti- ja tehtävätyypit.

Taulukko 2: Viittomakielen tutkintoon soveltuvat teksti- ja tehtävätyypit

Osakoe	Tekstityyppi	Tehtävätyyppi
Viittomakielen ymmärtäminen	artikkeli, arvostelu, esite, haastattelu, horoskooppi, ilmoitus, kertomus, kirje, kolumni, kommentti, kutsu (kirje), kuvaus, lyhyitä tekstejä, mainos, mielipidekirjoitus, muistokirjoitus, ohje, opaste, puhe, puheenvuoro, pääkirjoitus, raportti, tiedote, uutinen, viesti, yleisönosastokirjoitus	Monivalinta, oikein-väärin, avoimet kysymykset,
Viittomakielen tuottaminen	artikkeli, arvostelu, esite, haastattelu, horoskooppi, ilmoitus, kertomus, kirje, kolumni, kommentti, kutsu (kirje), kuvaus, lyhyitä tekstejä, mainos, mielipidekirjoitus, muistokirjoitus, ohje, opaste, puhe, puheenvuoro, pääkirjoitus, raportti, tiedote, uutinen, viesti ja yleisönosastokirjoitus; julkiseksi tai julkaistavaksi sekä yksityiseksi tarkoitettu	Ohjattu, otsikkopohjainen, kertomistehtävä, tiivistelmä (vain ylin taso), mielipidetehtävä
Keskustelu	Viralliset, puoliviralliset ja epäviralliset keskustelutilanteet tilanteet: työelämässä, asiointissa, vapaaajassa, perheessä / ystävien kesken, haastattelu	Ohjattu, keskustelu (annetaan viiheitä), tilannetehtävä, kertomistehtävä, aineistopohjainen keskustelu, mielipidetehtävä

Verrattaessa taulukkoa 2 sivulla 16 esitettyyn taulukkoon 1, havaitaan niiden yhdenmukaisuus. Suomalainen viittomakieli soveltuu ongelmitta Yleisten kielitutkintojen kieleksi.

5.5 Laatijat, arvioijat ja haastattelijat

Suomessa on riittävästi henkilöitä, joilla on asetuksen (1163/2004 ja 1109/2011) edellyttämä koulutus tulla hyväksytyksi Solkin järjestämään arvioijakoulutukseen, viittomakielen opetus on saavuttanut vakiintuneen aseman suomalaisessa koulutusjärjestelmässä ja Suomessa on päätoimisia viittomakielen opettajia. Päätoimisista viittomakielen opettajista huomattava osa on valmistunut Jyväskylän yliopistosta, jossa on vuodesta 1998 alkaen järjestetty viittomakielistä luokanopettajakoulutusta ja vuodesta 2004 alkaen filosofian maisterin tutkintoon johtavaa koulutusta, pääaineena suomalainen viittomakieli. Luokanopettajakoulutus on suunnattu henkilöille, joiden äidin- tai ensi kieli on suomalainen viittomakieli. Koulutuksen on aloittanut 31 opiskelijaa, luokanopettajaksi heistä on valmistunut 16 henkilöä (tilanne 12/2011). Koulutusohjelmaan sisältyy suomalaisen viittomakielen pe-

rusopinnot, useat heistä suorittavat myös viittomakielen aineopinnot. Filosofian maisterin koulutusohjelmasta on valmistunut 5 henkilöä (tilanne 12/2011). Lisäksi on äidinkieliäisiä, joilla on muualla kuin Jyväskylässä suoritettu yliopistokoulutus ja kokemusta viittomakielen opettamisesta. Heillä on siten asetuksen edellyttämä kelpoisuus tulla hyväksytyksi Solkin järjestämään arvioijakoulutukseen. On siis oletettavaa, että maastamme löytyy riittävästi henkilöitä, joilla on kiinnostus toimia Suomalaisen viittomakielen Yleisten kielitutkintojen laatijoina, haastattelijoina ja arvioijina ja suorittaa em. tehtäviin edellytyksenä oleva Solkin järjestämä koulutus.

5.6 Arvio viittomakielen tutkinnon osallistujamääristä

A- ja K-tason tentteihin on osallistunut vuosittain 150 - 200 viittomakielen opiskelijaa (v. 2005 - 2010), joista valtaosa – etenkin K-tason tenttiin osallistuneista on viittomakielen tulkkiopiskelijoita ja viittomakielisen ohjauksen opiskelijoita. Viittomakielen taidon arviointi yleisellä kielitutkinnolla ja siitä saatava virallinen todistus todennäköisesti lisää jonkin verran tutkintoon osallistuvien määrää. Tähän mennessä tulkkiopiskelijat ovat suorittaneet oman oppilaitostensa järjestämien kielikokeiden lisäksi myös Kuurojen Liiton järjestämän K-tason tentin. On oletettavaa, että jatkossa tulkkiopiskelijat osallistuvat yleisten kielitutkintojen viittomakielen perus- ja keskitason tutkintoihin. Opintojen suuntautumisvaihtoehdot tullevat jatkossa lisääntymään opetussuunnitelman uudistumisen myötä vuonna 2013, osa tulkkiopiskelijoista keskittyy erityisesti viittomakielen tulkkaukseen ja osa valitsee jonkin muun suuntautumisvaihtoehdon. Lisäksi yleinen kielitutkinto kiinnostaa henkilöitä, jotka työssään kohtaavat kuuroja ja työnantajia, jotka edellyttävät henkilökunnaltaan viittomakielen taitoa. Syksyllä 2012 tulkkiopiskelijat tulevat osallistumaan ainakin viittomakielen perustason tutkintoon, ja suurin osa myös keskitason tutkintoon.

Kuurojen maahanmuuttajien osallistuminen tutkintoon tulee tulevina vuosina lisääntymään maahanmuuttajien lukumäärän kasvaessa. Kun yhä useammalla maahanmuuttajalla täytyvät kielitaidon ohella myös muut kansalaisuuden saamisen ehdot kuten esimerkiksi asumisaika ja kun tieto kielitaidon todistamisesta viittomakielen tutkinnolla leviää, tulee se varmasti lisäämään kysyntää tutkintoa kohtaan. Arvioitu osallistujamäärä on noin 10 henkilöä vuodessa.

Henkilöt, joille suomalainen viittomakieli on äidin- tai ensikielenä, ovat yksi potentiaalinen osallistujaryhmä. Etenkin alkuvaiheessa mahdollisuus suorittaa viittomakielen tutkinto herättää varmasti kiinnostusta. Arvioitu osallistujamäärä on 20 henkilöä vuodessa.

Arvioitu osallistujamäärä suomalaisen viittomakielen tutkintoon on:

- perustason tutkintoon 110 henkilöä / vuosi
- keskitason tutkintoon 80 henkilöä / vuosi

5.7 Arvio tutkinnon kustannuksista

Suomalaisen viittomakielen perus- ja keskitason tutkinnon käynnistäminen ja uuden testin rakentaminen vie yhdestä kahteen vuotta ja aiheuttaa noin 143 300 €:n kustannukset. Käynnistysvaiheen jälkeen tutkintojen järjestäminen kahdesti vuodessa maksaa noin 59 000 € / vuosi. Kulut eriteltyinä ovat liitteessä 4. Jatkossa lisäkuluja tulee syntyään ylimmän tason tutkinnon, suunnittelusta, käynnistämisestä ja uuden testin rakentamisesta sekä järjestämisestä.

6 Tiivistelmä

Yleiset kielitutkinnot tarjoavat aikuisille kielitaidon hankkimistavasta riippumattoman väylän osoittaa toiminnallisen kielitaitonsa. Laki yleisistä kielitutkinnoista (964/2004) antaa Opetushallituksen tehtäväksi vastata kielitutkintojen järjestämisestä. Tarkemmin kielitutkintojen järjestämisestä säädetään asetuksessa yleisistä kielitutkinnoista (1163/2004 ja 1109/2011). Yleisten kielitutkintojen tarpeellisuus nojaa kansalaisuuslakiin (579/2011), jonka mukaan kansalaisuutta hakevan tulee todistaa kielitaitonsa suomen tai ruotsin kielessä tai vastaavan tasoinen taito suomalaisessa tai suomenruotsalaisessa viittomakielessä. Osoittaminen voidaan tehdä muun muassa suorittamalla yleinen kielitutkinto taitotasolla 3 eli suorittamalla Yleisten kielitutkintojen keskitason tutkinto.

Yleisten kielitutkintojen piirissä on tällä hetkellä yhdeksän kieltä mutta suomalainen viittomakieli ei ole näiden kielten joukossa. On olemassa selkeät perusteet sille, että suomalainen viittomakieli tulee pikaisesti liittää Yleisiin kielitutkintoihin:

- Kuurojen maahanmuuttajien määrä on jatkuvassa kasvussa. On oletettavaa, että osa kuuroista maahanmuuttajista tulee hakemaan suomen kansalaisuutta, joten heillä tulee olla kansalaisuuslain (579/2011) edellyttämä mahdollisuus todistaa kielitaitonsa suomalaisesta viittomakielestä.
- Kuurojen maahanmuuttajien lisäksi tutkintoa tarvitsevat kuulevat suomalaista viittomakieltä toisena tai vieraana kielenä opiskelevat henkilöt sekä henkilöt, joiden työtehtävät edellyttävät suomalaisen viittomakielen taitoa.
- Kuurojen Liiton jo 1970-luvulla aloittama kaksipuolaiselle suomalaisen viittomakielen tenttijärjestelmälle on ollut ja on edelleen selkeästi kysyntää. Nykynäkemyksen mukaan lain edellyttämä tutkinto tulee kuitenkin olla viranomaisten eikä kolmannen sektorin järjestön vastuulla.

Pääsääntöisesti nykymuotoinen Yleiset kielitutkinnot soveltuvat myös viittomakielien taidon arviointiin, mm. Yleisten kielitutkintojen teksti- ja tehtävätyypit soveltuvat lähes sellaisenaan viittomakielen tutkintoon. Joitakin muutoksia tutkinnon sisältöön tulee kuitenkin tehdä, koska viitotuille kielille ei ole kehittynyt yleisesti käytössä olevaa kirjoitusjärjestelmää ja koska viitotut kielet eivät ole äänellisiä. Muutokset ovat lähinnä teknisiä, esimerkiksi kuunneltava äänimateriaalin sijasta tulee käyttää videomateriaalia ja kirjoittamisen sijasta tutkintoon osallistuvien tulee tallentaa tuottamansa kielimateriaali videotallenteena.

Tutkinnon käytännön järjestelyt eivät aiheuta erityistoimenpiteitä. Maassamme on henkilöitä, jotka täyttävät laatijoille, haastattelijoiden ja arvioijille asetetut vaatimukset ja eri puolilta maata löytyy viittomakielen kielitutkinnon järjestämiseen soveltuvia tiloja, joissa on tarvittava välineistö.

Viittomakielen perus- ja keskitason tutkintoja tulee järjestää kahdesti vuodessa. Tutkinnon suorittajia arvioidaan yhteensä olevan vuosittain noin 200 henkilöä.

Arvioidut kustannukset ovat noin 72 000 € vuodessa. Tutkinnon käynnistysvaihe aiheuttaa lisäksi 155 000 € kustannukset. Jatkossa tulee huomioida ylimmän tason tutkinnon käynnistäminen sekä järjestämisen aiheuttamat kulut.

Kuten edellä on kuvattu,

- viittomakielen taitoa on mahdollista arvioida Yleisten kielitutkintojen asettamien vaatimuksin
- on olemassa selkeä tarve (kansalaisuuslaki) liittää viittomakieli yhdeksi Yleisten kielitutkintojen tutkintokieleksi
- viranomaisilta edellytetään toimenpiteistä viittomakielen ja viittomakielisten aseman kohentamiseksi (Valtioneuvoston kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2009, hallitusohjelma 17.6.2011)
- maastamme löytyy Yleisten kielitutkintojen vaatimukset täyttäviä arvioijia

Seuraavaksi tulee

- tehdä esitys muutoksista yleisistä kielitutkinnoista annetun asetuksen (1163/2004 ja 1109/2011) pykälään §5 (kielitutkinnon osakokeiden lukumäärä, nimet ja sisällöt viittomakielen kielitutkinnon osalta)
- sisällyttää viittomakieli yhdeksi kielitutkintokieleksi.
- valtion budjetissa osoittaa toimenpiteen vaatima rahoitus.
- valmistella viittomakielen tutkinto perus- ja keskitasolle
- suunnitella ja toteuttaa laatijakoulutus
- suunnitella ja toteuttaa haastattelijakoulutus
- suunnitella ja toteuttaa arvioijakoulutus.

Liitteet

Liite 1 Yleiseurooppalainen kielten taitotasoasteikko

		TAITOTASOKUVAUKSET	EVK:n asteikko
YLIN TASO	6	Ymmärtää vaikeuksitta kaikenlaista puhuttua ja kirjoitettua kieltä. Ilmausten hienot sävyerot tuottavat enää harvoin vaikeuksia. Puhuu ja kirjoittaa erittäin sujuvasti tilanteeseen sopivalla tyyllillä ja pystyy ilmaisemaan hienojakin merkitysvaihteita. Kie- liopin ja sanaston hallinta on varmaa lähes kaikissa tilanteissa, ja pienetkin puutteet ovat harvinaisia.	C2
	5	Ymmärtää kaikenlaista normaalitempoista puhetta, vaikka joskus ymmärtäminen voi vaatia ponnistelua, jos aihepiiri tai asian käsittely on vierasta. Ymmärtää rakenteel- lisesti ja kielellisesti monimutkaisia tekstejä ja oman aikamme kirjallisuutta. Puhuu ja kirjoittaa selkeästi ja sujuvasti erilaisista aiheista, mutta harvinaisten sanojen ja monimutkaisten lauserakenteiden käyttö saattaa kuitenkin tuottaa vaikeuksia.	C1
KESKITASO	4	Ymmärtää normaalitempoista puhetta yleisistä aihepiireistä, mutta joitakin yksityis- kohtia saattaa jäädä ymmärtämättä. Nopea puhekieli ja murteellisuudet tuottavat kuitenkin vaikeuksia. Ymmärtää vaivatta yleisiä aihepiirejä käsitteleviä tekstejä, joskin muutamit tekstin välittämät sävyerot voivat jäädä epäselviksi. Selviää melko hyvin erilaisissa sekä virallisissa että epävirallisissa puhetilanteissa. Pystyy kirjoitta- maan sekä yksityisiä että puolivirallisia tekstejä ja esittämään ajatuksiaan yhtenäisinä kokonaisuuksina.	B2
	3	Ymmärtää pidempää yhtäjaksoista puhetta ja keskeisen ajatuksen monista televisio- ja radio-ohjelmista, jos aihepiiri on tuttu ja puhetempo normaali. Ymmärtää tavallisia jokapäiväisen elämän tekstejä, mutta vaativammat tekstit, joiden aihepiiri on vieras, saattavat tuottaa vaikeuksia. Selviää tavallisimmissa käytännön puhetilanteissa ja pystyy kirjoittamaan yksinkertaista, yhtenäistä tekstiä tavallisista aiheista, vaikkakin kielipilliset ja sanastolliset puutteet toisinaan vaikeuttavat ymmärtämistä.	B1
PERUSTASO	2	Ymmärtää selkeää ja yksinkertaistettua puhetta, joka käsittelee jokapäiväisiä ja tut- tuja asioita. Ymmärtää helposti lyhyitä, yksinkertaisia tekstejä ja saa selville pääasiat jokapäiväisen elämän aihepiirejä käsittelevistä teksteistä. Selviää rutiinomaisissa yksinkertaista tiedonvaihtoa vaativissa puhetilanteissa, vaikka ääntäminen tai kielen hallinta voi olla vielä puutteellista. Pystyy kirjoittamaan suppeita, yksinkertaisia tekstejä jokapäiväisistä asioista, mutta teksti voi olla hajanaista.	A2
	1	Ymmärtää hitaasta ja selkeästä puheesta yksinkertaisia perustason ilmauksia, jotka liittyvät suoraan omaan elämään tai jotka koskevat välitöntä konkreettista ympä- ristöä. Pystyy ymmärtämään joitakin asioita helppotajuisista ja lyhyistä teksteistä. Selviää kaikkein yksinkertaisimmissa puhetilanteissa, mutta puhe on hidasta ja hyvin katkonaista ja ääntämisessä ja/tai kielen hallinnassa voi olla puutteita. Pystyy kirjoit- tamaan erittäin lyhyitä tekstejä, joissa on lukuisia kielellisiä puutteita.	A1

Liite 2 Aihealueet

Seuraava aihealuejaottelua noudatetaan kaikissa osakokeissa (puhuminen, kirjoittaminen, tekstin ja puheen ymmärtäminen). Yksittäisissä tutkinnoissa käsitellään kuitenkin vain osaa tässä esitellyistä aihealueista.

	Aihealueet	Perustaso	Keskitaso	Ylin taso
A.	<p>Minä ja taustani Osallistujan tulee pystyä käsittelemään seuraavia aiheita suullisesti ja kirjallisesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – perustiedot (nimi, myös kirjaimittain sanottuna, osoite, puh.no. sukupuoli, ikä, syntymäpaikka ja -aika) – kansallisuus – perhe, sukulaiset, ystävät – kotieläimet – koulutus, kielitaito – ammatti, työpaikka, työttömyys – ulkonäkö, luonne – harrastukset ja oman mielenkiinnon kohteet (kulttuuri, urheilu) 	Vähintään nimeämällä lyhyesti perusilmauksia ja fraaseja käyttäen.	Perusteellisemmin ja vivahteikkaammin kuin edellisellä tasolla.	Laajemmin ja syvällisemmin kuin edellisillä tasoilla.
B.	<p>Koti ja asuminen Osallistujan tulee pystyä käsittelemään seuraavia aiheita suullisesti ja kirjallisesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – kotipaikka – asuminen (asumismuodot, huoneet, kalustus) – asuinalue (kaupunki/maaseutu, palvelut, viihtyisyys, harrastusmahdollisuudet) – asuinolosuhteet, asuntopoliittika – asumisturvallisuus 	Vähintään nimeämällä lyhyesti perusilmauksia ja fraaseja käyttäen.	Perusteellisemmin ja vivahteikkaammin kuin edellisellä tasolla.	Laajemmin ja syvällisemmin kuin edellisillä tasoilla.
C.	<p>Kauppa ja palvelut Osallistujan tulee pystyä käsittelemään seuraavia aiheita suullisesti ja kirjallisesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – ostosten teko ja palvelujen käyttäminen (pankki, posti, ravintola, vakuutuslaitokset, tavaratalot) – ostoksiin ja palveluihin liittyvät palautteet (kiitokset, valitukset) – mitat (rahayksiköt, hinnat, koko, paino) – maksutavat – aukioloajat 	Pääpiirteittäin vähintään nimeämällä omaan elämään liittyvistä asioista suppeasti, perusilmauksia ja fraaseja käyttäen.	Perusteellisemmin ja vivahteikkaammin, myös muista kuin omaan elämään liittyvistä asioista.	Edellistä abstraktimmalla tasolla vertailleen ja analysoiden.

D.	<p>Kulttuuri Osallistujan tulee pystyä käsittelemään seuraavia aiheita suullisesti ja kirjallisesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – urheilu (eri lajit, huippu-urheilu, urheilu vapaa-ajan viettotapana) – taide (kuvataiteet, teatteri, kirjallisuus) – musiikki (eri musiikinlajit, musiikin merkitys) – kansanperinteet ja kansalliset tavat – ruoka (perinneruuat, ruokailutottumukset) – kirjasto – populaarikulttuuri (TV-ohjelmat, mainokset, mediat) – uskonnot ja maailmankatsomukset 	Tuttavallisissa tilanteissa, perusilmauksia ja fraaseja käyttäen, lähinnä suullisesti.	Edellisten lisäksi myös puolivirallisissa tilanteissa	Edellisten lisäksi myös virallisissa tilanteissa, työpaikansa tai maansa edustajana
E.	<p>Matkustaminen Osallistujan tulee pystyä käsittelemään seuraavia aiheita suullisesti ja kirjallisesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – tiedonhankinta matkakohteesta ja majoitusmahdollisuuksista – matka- ja majoitusjärjestelyt, matkavakuutus – joukkoliikenne (lähtö- ja saapumisaikojen selvittäminen, lipun osto, reitin ja matkustustavan valinta) – kuulutukset ja kyltit kulkuneuvoissa, tulleissa ja julkisissa rakennuksissa – maahantulo ja maastalähtö – hotellissa asioiminen – tutustumiskäynnit, työvierailut ja koulutustilaisuudet – tien neuvominen ja ajo-ohjeet, liikennemerkkit ja -säännöt – kulkuvälineen vuokraaminen ja huolto – matkakohteen esittely ja neuvojen antaminen – ongelmatilanteet: tavaroiden katoaminen, varkaudet, onnettomuudet 	Lähinnä perusasioiden ymmärtäminen ja niistä kertominen suppeasti, perus-sanastoa käyttäen	Itsenäinen selviytyminen matkanjärjestelyistä	Edellisten lisäksi myös selviytyminen vastuunkantajana tai toisten matkailajien edustajana

F.	<p>Terveys ja hyvinvointi Osallistujan tulee pystyä käsittelemään seuraavia aiheita suullisesti ja kirjallisesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – fyysinen ja psyykinen vointi – ruumiinosat – sairastuminen (avun hakeminen, lääkärisssäkäynti, sairaala, tapaturmat, sairaudet ja asiointi apteekissa) – hätätapauksessa toimiminen – terveydenhuolto – terveystieteet – elämäntavat – toimintaohjeet (lääkkeet, kuntoutus, jumppa) 	Vähintään nimeämällä, lyhyesti, perusilmauksia ja fraaseja käyttäen	Perusteellisemmin kuin edellisellä tasolla	Vivahteikkaammin ja tarkemmin
G.	<p>Työ Osallistujan tulee pystyä käsittelemään seuraavia aiheita suullisesti ja kirjallisesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – perustiedot (työpaikka, työtoverit, työaika, työtyytyväisyys) – päivittäinen rutiini (työpäivän pituus, vaiheet, tauot, vapaa-aika, työajan seuranta) – työvuosi (työjaksot, lomien) – työkokemus (työtehtävien kuvaus, pätevyysvaatimukset) – oman työn vaatima kielitaito – oma ammatti, ammattiala ja lähialat – palkkaus, arvostus, ilmapiiri ja työssä viihtyminen – urakehitys ja uratoiveet – työturvallisuus ja ergonomia – työllisyys ja työttömyys – ammattiyhdistystoiminta (palkka-asiat ja työsuhde-edut) – kokoukset ja neuvottelut 	Vähintään nimeämällä, lyhyesti, perusilmauksia ja fraaseja käyttäen	Perusteellisemmin ja vivahteikkaammin kuin edellisellä tasolla.	Edellisten lisäksi laajemmin ja syvällisemmin myös yleisellä tasolla

H	<p>Ympäristö Osallistujan tulee pystyä käsittelemään seuraavia aiheita suullisesti ja kirjallisesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – luonto ja ympäristö – sää, ilmasto, vuodenaajat – luonnonvarat – luonnon- ja ympäristön suojeleluun liittyvät kysymykset – kierrätys ja lajittelu – ekologiset kysymykset – luonnonkatastrofit ja -mullistukset – eläimet (lajit, olosuhteet, käyttäytyminen) – kasvit (lajit, elinolosuhteet, hyödyntäminen) – maatalous (maanviljely, karjanhoito) 	Lyhyesti ja yksinkertaisesti kuvaten	Laajempienkin kokonaisuuksien ymmärtäminen ja oman maan oloista kertominen yleisellä tasolla	Edellisiä abstraktimmalla tasolla vertaillen ja analysoiden (yleistiedon varassa)
I.	<p>Yhteiskunta Osallistujan tulee pystyä käsittelemään seuraavia aiheita suullisesti ja kirjallisesti:</p> <ul style="list-style-type: none"> – väestö (rakenne, historia) – maan sijainti (naapurimaat, kansainväliset yhteydet) – koulutusjärjestelmä (tavoitteet, tehtävät, erilaiset oppilaitokset) – kieliolot – poliittinen järjestelmä (rakenne, toimivuus, vaalit, hallinto) – historia (keskeiset vaiheet ja niiden vaikutukset) – talouselämä (tärkeimmät elinkeinot, työmarkkinat, yksityinen kulutus, julkinen talous, verotus, EU, globalistuminen) – sosiaaliturvajärjestelmä (rakenne, toimivuus) – oikeusturvajärjestelmä (oikeuslaitos, ihmisoikeudet, lainsäädäntö) – tasa-arvo (sukupuoli, alueellisuus, vähemmistöt) – teknologia (kehitys, sovellukset, vaikutukset) – onnettomuudet ja rikokset 	Lähinnä perusasioiden ymmärtäminen ja niistä kertominen suppeasti, perustustasoa käyttäen	Laajempienkin kokonaisuuksien ymmärtäminen ja oman maan tilanteesta kertominen yleisellä tasolla	Edellisiä abstraktimmalla tasolla vertaillen ja analysoiden (yleistiedon varassa)

Liite 3 Kielenkäyttötarkoitukset

Seuraavia kielenkäyttötarkoituksia eli funktioita noudatetaan kaikissa osakokeissa (puhuminen, kirjoittaminen, tekstin ja puheen ymmärtäminen). Yksittäisessä tutkinnossa käsitellään kuitenkin vain osaa tässä esitellyistä aihealueista.

	Funktiot	Perustaso	Keskitaso	Ylin taso
A.	Tietojen antaminen, selostaminen ja kysyminen, esim. <ul style="list-style-type: none"> – toteaminen, nimeäminen – kertominen, kuvaileminen, selostaminen – selittäminen, korjaaminen, tarkentaminen ja niiden pyytäminen – kysyminen, tiedusteleminen – tiedottaminen – myöntävästi ja kieltävästi vastaaminen 	Suppeasti, perusilmauksia ja fraaseja käyttäen	Perusteellisemmin ja luontevammin; muodollisuusasteiltaan erilaisiin tilanteisiin paremmin sopeuttaen	Edellisiä abstraktimmalla tasolla ja vivahteikkaammin; myös virallisissa yhteyksissä
B.	Mielipiteiden ja asenteiden ilmaiseminen, esim. <ul style="list-style-type: none"> – mielipiteiden ilmaiseminen ja kysyminen – puolesta ja vastaan väittäminen – samaa mieltä oleminen, väitteen hyväksyminen – eri mieltä oleminen, väitteen kiistäminen – tietoisuuden ja epätietoisuuden ilmaiseminen – varmuusasteen ilmaiseminen ja kysyminen – myönteisyyden ja kielteisyyden ilmaiseminen 	Suppeasti, perusilmauksia ja fraaseja käyttäen	Perusteellisemmin ja luontevammin; muodollisuusasteiltaan erilaisiin tilanteisiin paremmin sopeuttaen	Edellisiä abstraktimmalla tasolla ja vivahteikkaammin; myös virallisissa yhteyksissä
C.	Tunteiden ilmaiseminen ja kysyminen, esim. <ul style="list-style-type: none"> – ilon, mielihyvän, tyytyväisyyden ja toivon ilmaiseminen – surun, mielihäviön, tyytymättömyyden ja epätoivon ilmaiseminen – neuvottomuuden, pettymyksen, vihastumisen, huolen ja pelon ilmaiseminen – kyllästymisen ja turhautumisen ilmaiseminen – myötätunnon ilmaiseminen – hämmästyksen ilmaiseminen – kiitollisuuden ilmaiseminen – hyväksymisen ja paheksumisen ilmaiseminen 	Suppeasti, perusilmauksia ja fraaseja käyttäen	Perusteellisemmin ja luontevammin; muodollisuusasteiltaan erilaisiin tilanteisiin paremmin sopeuttaen	Edelleen monipuolisemmin ja vivahteikkaammin, tarkemmin ilmaisin

D.	Asioiden hoitaminen, esim. <ul style="list-style-type: none"> – ostaminen ja muu asiointi – pyytäminen ja tilaaminen – ajan tms. sopiminen, varaaminen ja peruuttaminen – neuvojen ja ohjeiden antaminen ja pyytäminen – avun pyytäminen ja tarjoaminen – luvan pyytäminen ja antaminen – kutsuminen – muistuttaminen, varoittaminen – rohkaiseminen 	Suppeasti, perusilmauksia ja fraaseja käyttäen	Täsmällisemmin ja muodollisuusteiltaan erilaisiin tilanteisiin paremmin sopeuttaen	Edelleen vivahteikkaammin sekä lisäksi virallisissa yhteyksissä (esim. kokoukset, neuvottelut)
E.	Sosiaalisten käytänteiden ja normien mukaan toimiminen, esim. <ul style="list-style-type: none"> – tervehtiminen ja hyvästeleminen – puhutteleminen ja puhutteluun vastaaminen – itsensä ja toisen esitteleminen – anteeksipyytäminen ja pahoittelu – kiittäminen – kohteliaisuuksien ja onnitelujen esittäminen ja niihin vastaaminen – terveisten lähettäminen ja välittäminen – kohtelias kieltäytyminen 	Lähinnä tuttavallisissa tilanteissa; suppeasti, jokseenkin tilanteeseen sopivasti, perusilmauksia ja fraaseja käyttäen	Tilanteisiin jo paremmin sopeuttaen, tuttavallisissa ja puolivirallisissa tilanteissa	Edelleen vivahteikkaammin sekä lisäksi virallisissa yhteyksissä kuten edustustehtävissä
F.	Viestinnän säätely, esim. <ul style="list-style-type: none"> – huomion kiinnittäminen – kohtelias keskeyttäminen, keskusteluun mukaan pääseminen – tarkennuskysymykset, toistaminen, kirjaimittain sanominen ja niiden pyytäminen – ymmärtämisen ja ymmärtämisvaikeuksien viestiminen – ilmaisun korjaaminen ja täsmäntäminen – epäröinti ja diskurssipartikkeleiden käyttö 	Suppeasti, perusilmauksia ja fraaseja käyttäen, vivahteita erottelematta	Luontevampana osana viestintää	Luontevasti ja vivahteikkaasti

Liite 4 Kustannusarvio

Jyväskylän yliopisto, Soveltavan kielentutkimuksen keskus, Yleiset kielitutkinnot

Viittomakielen testin sisällyttäminen yleisiin kielitutkintoihin sekä testin järjestäminen

Arvio kustannuksista

Testiin kuuluu perus- ja keskitaso, kaksi kertaa vuodessa

1. Ensimmäinen vuosi	
Käynnistyskulut, uuden testin rakentaminen	
Henkilöstökulut sivukuluineen	27 000
<i>tutkija 6 kk</i>	
Matkakulut	1 000
Tila- ja yleiskustannukset, aineet ja tarvikkeet	9 800
Ensimmäinen vuosi yhteensä	37 800

2. Toinen vuosi	
Käynnistyskulut ja teknisen alustan rakentaminen	
Henkilöstökulut sivukuluineen	55 000
<i>tutkija 6 kk sekä tutkinnon erityistekniikkaa vaativan teknisen alustan suunnittelu- ja toteutus</i>	
Matkakulut	1 000
Tila- ja yleiskustannukset, aineet ja tarvikkeet	20 000
Pilottitesti	
Henkilöstökulut sivukuluineen	21 000
<i>tutkija 1 kk sekä erillispalkkiot laadinnasta ja arvioinnista</i>	
Matkakulut	1 000
Tila- ja yleiskustannukset, aineet ja tarvikkeet	7 500
Toinen vuosi yhteensä	105 500

3. Vuosittaiset kustannukset alkaen kolmannelta vuodelta	
Henkilöstökulut sivukuluineen	42 000
<i>tutkija 1 kk sekä erillispalkkiot laadinnasta ja arvioinnista</i>	
Matkakulut	2 000
Tila- ja yleiskustannukset, aineet ja tarvikkeet	15 000
Vuosittaiset kustannukset yhteensä	59 000

Lähteet

Valtioneuvoston kertomus kielilainsäädännön soveltamisesta 2009 (www.om.fi)

Viittomakielisten kielelliset oikeudet 24/2011 (www.om.fi)

Hallitusohjelma 2011 (www.vn.fi)

Kansalaisuuslaki (www.finlex.fi)

Laki ja asetus yleisistä kielitutkinnoista (www.finlex.fi)

Yleisten kielitutkintojen perusteet (OPH)

Perustuslaki (www.finlex.fi)

Kuurojenpapin viran johtosääntö (http://www.helsinginhiippakunta.evl.fi/hiippakunta/aineistot/viraston_johtosaanto/)

Jyväskylän yliopiston soveltavan kielentutkimuksen keskus Solki (<https://www.jyu.fi/hum/laitokset/solki/yki>)

K-taso esite 2006, Kuurojen Liitto ry, julkaisematon lähde

Vivolin-Karén, Riitta. (2002) Me suuret lehtorit – Suomalaisen viittomakielen opetuksen kehittämisestä. Helsinki: Kuurojen Liitto ry:n julkaisuja 22.

The European Centre for Modern Languages

<http://www.ecml.at/Home/tabid/59/language/en-GB/Default.aspx>

Verkojulkaisu
ISBN 978-952-13-5107-5
ISSN 1798-8926